

| DUURZAME WONING, DUURZAAM GEDRAG?

| ESTHER MOEKE JUNI 2012

| MASTER VASTGOEDKUNDE

| MASTERSCRIPTIE 'DUURZAME WONING, DUURZAAM GEDRAG?'

Deze masterscriptie is geschreven in het kader van de master Vastgoedkunde aan de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderwerp van deze scriptie is aangedragen door mijn scriptiebegeleider.

| PERSONALIA

NAAM: E.C. Moeke (Esther)

STUDENTNUMMER: S2072998

ADRES: Adriaen van Ostadestraat 180 te Meppel

TEL: 0620491760

E-MAIL: moeke_es@hotmail.com

STUDIE: vastgoedkunde

PLAATS: Meppel

DATUM: 8 juni 2012

| UNIVERSITEIT

Rijksuniversiteit Groningen

SCRIPTIEBEGELEIDER: mw. dr. A.E. Brouwer

2^e BEOORDELAAR: dhr. dr. F.J. Sijtsma

| VOORWOORD

Voor u ligt mijn masterscriptie ‘duurzame woning, duurzaam gedrag?’ welke ik heb geschreven in het kader van de studie Vastgoedkunde. Dit is de master die ik volg aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderwerp van deze scriptie is aangedragen door de universiteit en er is dan ook geen stage aan deze scriptie onderhevig.

Duurzaamheid is een begrip dat steeds vaker in de maatschappij opduikt en in allerlei contexten wordt gebruikt. Woningbouw en gedrag hebben mij altijd al geboeid, voornamelijk door de combinatie Planologie, de bachelor die ik heb afgerond aan de Universiteit van Amsterdam, en de master Vastgoedkunde. Door deze twee aspecten te combineren met duurzaamheid, een hot item, ontstaat er een interessante combinatie. Deze begrippen hebben de afgelopen maanden centraal gestaan om uiteindelijk tot dit product te komen. Het is een tijd geweest met vallen en opstaan, geduld hebben en weer verder gaan. Het is een periode waarin ik veel heb geleerd, afstanden heb afgelegd en nieuwe mensen heb mogen ontmoeten.

In een voorwoord is ruimte voor een dankwoord en deze wil ik allereerst uitspreken naar mijn scriptiebegeleider, Aleid Brouwer. Haar enthousiasme, kennis, kunde en sturing waren voor mij de afgelopen maanden van grote waarde. Ik heb haar dan ook als een zeer prettig persoon ervaren. Ook wil ik mijn tweede beoordelaar, Frans Sijtsma, hartelijk danken voor zijn tijd om mijn scriptie te beoordelen. Verder wil ik de mensen bedanken die aan de enquête hebben meegewerkt. De input hiervan was zeer belangrijk voor het resultaat van het onderzoek. Ook wil ik de persoon van de ontwikkelende partij van de Stad van de Zon hartelijk bedanken voor de medewerking van het interview en het delen van zijn kennis en mening over duurzaamheid en het project de Stad van de Zon.

Tenslotte wil ik mijn familie, vrienden en vriendinnen ook bedanken voor hun steun. Afstuderen gaat altijd met ups en downs en de directe omgeving is daarbij altijd het eerste slachtoffer. Maar zij wisten mij altijd weer te motiveren en te stimuleren! Bedankt! Het einde is nu namelijk in zicht en komt er een einde aan mijn mooie studententijd. Een tijd waarin ik mezelf heb ontwikkeld tot wie ik nu ben en daarmee kan ik nu verder met andere fase van mijn leven. Ik heb er zin in...

Ik wens u veel plezier met het lezen van mijn afstudeerscriptie ‘duurzame woning, duurzaam gedrag?’.

Esther Moeke

Meppel, 8 juni 2012

| SAMENVATTING 'DUURZAME WONING, DUURZAAM GEDRAG?'

Al een aantal jaren staat duurzaamheid hoog in het vaandel bij de Nederlandse overheid. De overheid probeert een duurzame samenleving te creëren. Dit probeert zij aan te sturen via het te voeren beleid en door het aanscherpen van de wet- en regelgeving. Een van de sectoren waarop de overheid invloed kan uitoefenen is de bouwsector. Een grote ambitie van de Nederlandse overheid is dan ook dat nieuwbouw woningen duurzaam worden gebouwd. In de ontwerpfase van de woning wordt dan al rekening gehouden met duurzaamheid tot uiteindelijk de realisatiefase. Wanneer de woning eigendom wordt van de eigenaar, heeft de overheid nog weinig invloed. Duurzaamheid is dan afhankelijk van het gedrag van de consument die een duurzame woning heeft gekocht.

In Heerhugowaard is de grootste duurzame wijk van Nederland gerealiseerd, de Stad van de Zon. Deze wijk wordt gekenmerkt door enkel duurzame woningen met een A+ energielabel, een EPC van 0,6 of minder en zijn optimaal geïsoleerd. Ook alle woningen zijn voorzien van zonnecollectoren, die in eigendom zijn van de huiseigenaren. Interessant is dan en tevens de hoofdvraag van deze scriptie, of de bewoners van deze duurzame wijk bewust hebben gekozen voor een duurzame woning en in hoeverre het gedrag van deze huishoudens afwijkt van huishoudens die niet wonen in een niet duurzame woning. Wordt een duurzame woning gevolgd door duurzaam gedrag of is het slechts een bouwwerk waarin men graag woont en zich daarin fijn voelt?

Om antwoord te krijgen op deze hoofdvraag is er zowel een literatuuronderzoek gedaan als een veldonderzoek. Het literatuuronderzoek vormt het theoretisch kader van de scriptie en komen begrippen aan de orde zoals duurzaamheid, consumentengedrag en wonen. Tevens worden er relaties gelegd tussen de verschillende begrippen, aangezien er een samenhang bestaat die interessant is voor deze scriptie.

Het veldonderzoek bestaat uit een enquête die zowel is verspreid in een duurzame als in een minder duurzame wijk in Heerhugowaard. De scriptie heeft een kwalitatief karakter gekregen, aangezien de motivaties en achterliggende gedachten van de huishoudens uit beide wijken centraal staan. Ook heeft er een diepte- interview plaatsgevonden met een persoon van een ontwikkelende partij van de Stad van de Zon om zijn mening te achterhalen met betrekking tot de onderzoeksresultaten van deze scriptie.

| CASUS

In 2003 is begonnen met de bouw van de grootschalige duurzame wijk de Stad van de Zon in Heerhugowaard- Zuid. Deze wijk wordt vooral gekenmerkt door gezinnen met relatief jonge thuiswonende kinderen. De inwoners hebben veelal een MBO- of HBO- diploma. De wijk bestaat uit voornamelijk koopwoningen en wordt gekenmerkt door een uiteenlopende variatie qua woningtypen, zie figuur A en B. Butterhuizen, de wijk in Heerhugowaard die gekozen is als minder duurzame wijk, wordt ook vooral gekenmerkt door gezinnen met thuiswonende kinderen die relatief ouder zijn dan de kinderen in de Stad van de Zon. Ook deze huishoudens hebben veelal een MBO- of HBO- diploma. Butterhuizen bestaat voornamelijk uit koopwoningen en de woningen bestaan uit verschillende woningtypen en hebben een uiteenlopende architectuur, zie figuur C.

Figuur A. Bijzondere architectuur in de' Stad van de Zon' Bron: Moeke, 2012 (eigen foto) *Figuur B. Vrijstaande woning in de' Stad van de Zon'. Bron: Niki.nl, 2012*

Figuur C. Impressiebeelden van woningen in Butterhuizen. Bron: funda.nl, 2012

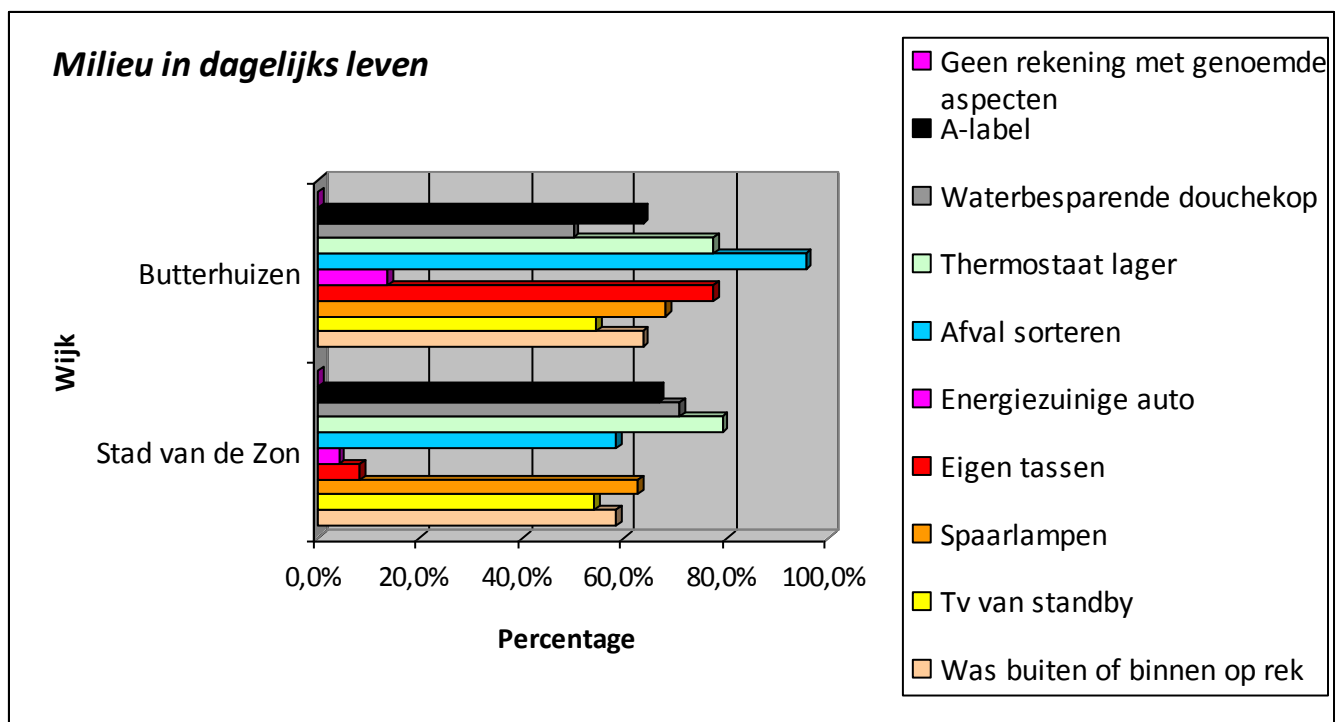
| BEWUSTE KEUZE?

De bewoners van beide wijken hebben voor de keuze gestaan wat voor woning zij zouden kopen en in welke wijk. Hierbij is het van belang dat wensen en behoeften worden afgewogen en dat er concessies worden gedaan om tot een uiteindelijke keuze te komen van een woning. Dat is een heel normale manier van consumentengedrag, waar iedere bewoner mee te maken heeft gehad. De woningen uit de Stad van de Zon zijn tevens duurzaam gebouwd en kan voor de koper een rol hebben gespeeld om daadwerkelijk die woning te kopen, omdat diegene duurzaamheid belangrijk vindt. Maar heeft dit verschijnsel daadwerkelijk plaatsgevonden in de Stad van de Zon? Het antwoord is kort en bondig: nauwelijks. De bewoners van deze wijk zijn zich bewust van de milieuproblematiek, maar duurzaamheid staat niet centraal in hun leven. Een enkele bewoner geeft aan, te denken aan de toekomst van volgende generaties en probeert door een duurzame woning te kopen, hieraan bij te dragen. Een ander ziet de financiële voordelen van de zonnecollectoren op het dak, die op termijn worden terugverdiend. Wanneer er een keuze wordt gemaakt voor het kopen van de woning, blijken *locatie* en de *grootte* van de woning op de eerste en de tweede plek te komen. Duurzaamheid lijkt naar de achtergrond te verdwijnen en blijkt slechts een 'leuke bijkomstigheid' te zijn. De Stad van de Zon is een wijk waarin duurzaamheid op zeer grote schaal is toegepast, waarbij het onmogelijk blijkt te zijn dat niet alle bewoners voor duurzaamheid kiezen. De wijk is gebouwd aan de rand van Heerhugowaard, wat een gunstige ligging heeft vanwege de vele uitvalswegen. Ook is de wijk ruim en modern opgezet. Dit zijn

belangrijke redenen voor de consument om een woning te kopen in de Stad van de Zon. Duurzaamheid is hierbij in de schoenen geschoven van de consument door de ontwikkelende partijen en de overheid. Het is ook niet opmerkelijk dat deze bewoners niet bewust hebben gekozen voor een *duurzame* woning. Uit de literatuurstudie is gebleken dat jonge mensen relatief minder waarde hechten aan duurzaamheid. In de levensfase waarin zij verkeren, staat duurzaamheid niet centraal. Functionaliteit, gemak en comfort zijn belangrijker. Tijd, gemak en geld vormen dan te hoge drempels om duurzaamheid prioriteit te geven. Een andere bijkomstigheid is dat het project de Stad van de Zon een visitekaartje diende te zijn voor de gemeente Heerhugowaard. Het project is daarmee meer een politiek machtspelletje geworden tussen de gemeente en de ontwikkelende partijen. De specifieke vraag van de consument heeft bij dit project niet centraal gestaan. Het is daarom niet verwonderlijk dat duurzaamheid nauwelijks centraal heeft gestaan bij de consument bij keuze van de woning en dat duurzaamheid gezien wordt als een 'leuke bijkomstigheid'.

/ ONDERSCHIEDEND GEDRAG?

Een belangrijke relatie die gelegd zou kunnen worden in dit onderzoek was, of een duurzame woning wordt gevolgd door duurzaam gedrag. Er is geprobeerd in de enquête het gedrag van de bewoners van zowel Butterhuizen als de Stad van de Zon in kaart te brengen ten aanzien van duurzaamheid. Figuur D laat hiervan het resultaat zien.

Figuur D. Duurzaamheid in het dagelijks leven; Butterhuizen en de Stad van de Zon. Bron: Moeke, 2012.

Uit bovenstaand figuur blijkt dat iedere respondent rekening houdt met het milieu in het dagelijks leven, maar doet dat op zijn of haar eigen manier. Wanneer de resultaten van de Stad van de Zon worden vergeleken met Butterhuizen, vertoont de Stad van de Zon geen onderscheidend gedrag ten opzichte van Butterhuizen. In beide wijken zijn de bewoners bewust van de huidige milieuproblematiek en wat een individuele burger daaraan kan verbeteren. Toch blijkt in de praktijk dat het voor vrijwel alle huishoudens moeilijk blijkt te zijn om gewoontes te doorbreken en drempels te overbruggen. Wanneer duurzaamheid niet

voor handen ligt, wordt er weinig rekening meegehouden. In beide wijken komt dit verschijnsel naar voren.

Er kan ook nog een andere verklaring worden gegeven dat er nauwelijks verschillen zijn in gedrag tussen de bewoners van Butterhuizen en de Stad van de Zon. Er bestaan namelijk interpretatieverschillen over het begrip duurzaamheid en op welke manier er invulling aangegeven kan worden. Dit verschilt namelijk per individu en daarom is het lastig een eenduidige vergelijking te maken.

Uit de literatuurstudie is tevens gebleken dat de politieke voorkeuren van personen waarvan duurzaamheid een drijfveer is in het leven, vooral linkse partijen blijken te zijn. De politieke voorkeuren van de bewoners van de Stad van de Zon laten echter een ander resultaat zien. De grootste partij in deze wijk is de rechtse partij VVD. De resultaten uit Butterhuizen laten een vergelijkbaar resultaat zien.

Er bestaat dus geen relatie tussen een duurzame woning en duurzaam gedrag van een huishouden wat daarop zou kunnen volgen. De consument is zich zeker wel bewust van de milieuproblematiek, maar vormt geen drijfveer in het dagelijks leven. Dit heerst nog niet op grote schaal in Nederland. Er zijn nog teveel gewoontes die doorbroken dienen te worden en dat is geen eenvoudige opgave. Ook zijn er nog veel drempels aanwezig, zoals gemak, tijd en geld, die het daadwerkelijk duurzaam gedrag bemoeilijken. De overheid heeft dus een lastige opgave om van Nederland een duurzame samenleving te creëren. Een duurzame woning draagt daar op dit moment in ieder geval niet aan bij.

| INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	4
1. INLEIDING DUURZAAMHEID VERSUS GEDRAG	11
1.1. Aanleiding onderzoek.....	11
1.2. Probleemstelling.....	12
1.3. Doelstelling.....	12
1.4. Vraagstelling.....	12
1.5. Methode van aanpak.....	13
1.5.1. Case studie.....	13
1.5.2. Schriftelijke enquête.....	14
1.6. Leeswijzer.....	14
2. THEORETISCH KADER	16
2.1. Definitievorming.....	16
2.2. Duurzaamheid.....	16
2.2.1. Ontstaansgeschiedenis duurzaamheid.....	16
2.2.2. Duurzaamheid en de Nederlandse Overheid.....	17
2.2.3. Overheid en duurzame woningen.....	18
2.2.4. Trias Ecologica.....	20
2.2.5. Trias Energetica.....	21
2.2.6. Wet- en regelgeving.....	21
2.3. Consumentengedrag.....	22
2.3.1. Voorgeschiedenis.....	23
2.3.2. Consumentengedrag nader bekeken.....	23
2.3.3. De theorie en realiteit.....	24
2.4. Relatie consumentengedrag en wonen.....	24
2.4.1. Voorkeuren op basis van woonwensen.....	24
2.4.2. Voorkeuren op basis van woonkeuze.....	25
2.4.3. Emotie en beslissing.....	26
2.5. Relatie consumentengedrag en duurzaamheid.....	26
2.5.1. Duurzaamheidsgedrag.....	26
2.5.2. Consumenten.....	27
2.5.3. Duurzaamheidsegmentatie.....	27
2.5.4. Verschil in generatie.....	29
2.5.5. Politieke voorkeur.....	29
2.5.6. Conclusie.....	29
2.6. Duurzaam consumeren.....	29
2.7. Resumé.....	31
2.8. Verwachtingen onderzoek.....	31
3. CASE STUDIE	33
3.1. Casus duurzame wijk.....	33
3.1.1. Ligging 'De Stad van de Zon'.....	34

3.1.2. Ontwikkeling ‘De Stad van de Zon’	34
3.1.3. Belangrijke kenmerken ‘De Stad van de Zon’	35
3.1.4. Subsidies.....	35
3.1.5. Impressiebeelden.....	36
3.1.6. Statistische gegevens ‘De Stad van de Zon’	37
3.2. <i>Casus minder duurzame wijk</i>	38
3.2.1. ‘Butterhuizen’	39
3.2.2. Impressiebeelden.....	40
3.2.3. Statistische gegeven ‘Butterhuizen’	40
4. ONDERZOEKSRESULTATEN.....	41
4.1. <i>Respondenten</i>	41
4.2. <i>Resultaten ‘De Stad van de Zon’ & ‘Butterhuizen’</i>	42
4.2.1. Algemeen wijkprofiel.....	42
4.2.2. Milieu in dagelijks leven.....	43
4.2.3. Belangrijkste reden koop/huur woning.....	44
4.2.4. Politieke voorkeuren.....	45
4.3. <i>Specifieke resultaten ‘De Stad van de Zon’</i>	47
4.3.1. Segmentatie duurzaamheid.....	47
4.3.2. Stelling.....	48
4.4. <i>Specifieke resultaten ‘Butterhuizen’</i>	48
4.4.1. Verhuizen naar ‘De Stad van de Zon’?.....	48
4.4.2. Duurzame aanpassingen woning.....	49
4.4.3. Tevredenheid.....	49
4.4.4. Stelling.....	49
4.5. <i>Conclusie onderzoeksresultaten enquête</i>	50
4.5.1. Verschillen en overeenkomsten.....	50
4.5.2. Specifieke uitkomsten ‘De Stad van de Zon’	51
4.5.3. Specifieke uitkomsten ‘Butterhuizen’	52
5. ALGEGELE CONCLUSIE.....	53
6. REFLECTIE.....	57
 REFERENTIELIJST.....	58
 BIJLAGE 1 - Duurzaamheidsagenda.....	62
 BIJLAGE 2 - Vragenlijst ‘De Stad van de Zon’	63
 BIJLAGE 3 – Vragenlijst ‘Butterhuizen’	66
 BIJLAGE 4 – Vragenlijst semi- gestructureerd interview.....	69

1. | INLEIDING DUURZAAMHEID VERSUS GEDRAG

1.1. | AANLEIDING ONDERZOEK

Duurzaamheid staat al een aantal jaren hoog op de politieke agenda (Priemus, 2004). Vanuit de overheid wordt gestreefd naar een duurzame samenleving. Om deze doelstelling te kunnen behalen is het essentieel dat de overheid deze ontwikkeling aanstuurt via het beleid dat zij voert en door regels en wetgeving aan te scherpen. Het menselijk gedrag moet namelijk aangestuurd worden, aangezien hun gedragingen vooral veel invloed hebben op het milieu.

Echter, de wereldbevolking wordt zich steeds bewuster van het milieu en de ernst van de klimaatveranderingen met daarbij de ruimtelijke gevolgen voor Nederland. De bevolking is steeds meer afhankelijk van fossiele brandstoffen en de verbranding hiervan heeft ernstige, schadelijke gevolgen voor het milieu. Een grote ambitie van de overheid is dan ook dat nieuw te bouwen woningen duurzaam worden gebouwd en daarmee de CO₂- uitstoot reduceren (Griess, 2009). Dit is een aspect dat is opgenomen in de duurzaamheidsagenda welke is opgesteld door het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Er komen genoeg andere sectoren aan de orde die invloed hebben op een duurzame samenleving, zoals industrie, verkeer, land- en tuinbouw, maar deze onderwerpen worden in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Duurzaam bouwen betekent dat er woningbouwprojecten op de markt worden gebracht, waarin in de ontwerpfase al rekening wordt gehouden met duurzaamheid. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen, efficiëntie door gebruik van hernieuwbare energiebronnen en waterbesparing (duurzaamheid.nl, 2011). Tevens wordt er vaak gebruik gemaakt van meervoudig ruimtegebruik en natuurlijke inpassing in de omgeving. Deze duurzame ontwikkeling wordt omschreven als: *'de ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.*' (Jongbloed, 2004, p. 16) Dit is wellicht een wat verouderde definitie van een duurzame ontwikkeling. Er is gezocht naar een recente definitie, maar wanneer er naar de kern wordt gekeken, is dit anno 2012 nog steeds de beste omschrijving van het begrip. In recente onderzoeken en rapporten wordt er steeds gerefereerd naar de bovengenoemde omschrijving van het begrip duurzaamheid. Het doel van duurzaam bouwen is om voor de toekomst te bouwen en daarbij zoveel mogelijk rekening te houden met toekomstige generaties en het milieu.

Maar wat voor soort huishoudens kopen of huren nu daadwerkelijk deze duurzaam gebouwde woningen? Welk gedrag zorgt ervoor dat huishoudens een duurzame woning kopen? Dit is een interessante relatie die gelegd zou kunnen worden tussen duurzaamheid, consumentengedrag en de duurzame woning. De daadwerkelijke beslissing van het kopen van een woning hangt af van een aantal aspecten, zoals inkomen, budget, leeftijd, woonwensen, smaak e.d. (Blijie et al. 2009, Levy, et al. 2008). Ook duurzaamheid kan een rol spelen in de keuze van de consument bij het kopen van een woning. Het is dan interessant om te onderzoeken op basis van welke keuze de consument heeft gekozen voor de duurzame woning. Is dit besluit genomen op basis van de aspecten van duurzaamheid of vindt de consument de woning qua architectuur mooi of praktisch gelegen ten op zichte van de dagelijkse voorzieningen?

Uit onderzoek is gebleken dat Nederlanders een hoog milieubewustzijn hebben vergeleken met inwoners van andere Europese landen (Beckers et al. 2004), maar om daadwerkelijk duurzaam te leven is niet vanzelfsprekend. Huishoudens hebben hun gewoonten en daardoor komt duurzaamheid nog wel eens op de tocht te staan (Beckers et al. 2004). In deze scriptie zal naar voren komen of het gedrag van huishoudens die wonen in een duurzame woning onderscheidend is van het gedrag van vergelijkbare groepen in een minder duurzame woning. Het is van belang op basis van welke overweging het huishouden heeft gekozen voor die duurzame woning en of duurzaamheid ook daadwerkelijk terug te vinden is in hun dagelijkse leven.

1.2. | PROBLEEMSTELLING

De probleemstelling van deze scriptie is of het een bewuste keuze is geweest van huishoudens om een duurzame woning te kopen of te huren in een grootschalig duurzame wijk en in hoeverre het gedrag van deze huishoudens ook duurzamer is dan dat van huishoudens van minder duurzame, vergelijkbare woningen.

1.3. | DOELSTELLING

Het doel van dit onderzoek is om vast te stellen of er een relatie bestaat tussen duurzame woningen en het gedrag van de huishoudens die woonachtig zijn in deze woningen. Op deze manier wordt er onderzocht of een duurzame woning wordt gevolgd door duurzaam gedrag of dat een duurzame woning slechts een stenen bouwwerk is waarin mensen graag wonen.

1.4. | VRAAGSTELLING

De centrale vraagstelling van dit onderzoek die geformuleerd kan worden op basis van het voorgaande is als volgt:

Is het voor de bewoners van duurzame woningen een bewuste keuze geweest om een duurzame woning te kopen in een grootschalig duurzame wijk en in hoeverre onderscheidt zich het gedrag van huishoudens die wonen in een duurzame woning ten opzichte van vergelijkbare groepen in minder duurzame woningen?

Om de centrale vraagstelling te kunnen beantwoorden, moeten er een aantal deelvragen worden geformuleerd. Deze vragen zijn voornamelijk theoretisch van karakter en zijn hieronder opgesomd:

1. *Wat is duurzaamheid?*
2. *Wat doet de Nederlandse overheid aan duurzaamheid?*
3. *Wat verstaat men onder duurzaam bouwen?*
4. *Wat is consumentengedrag?*
5. *Wat is de relatie tussen consumentengedrag en wonen?*
6. *Wat is de relatie tussen consumentengedrag en duurzaamheid?*
7. *Wat is duurzaam consumeren?*
8. *Bestaat er een relatie tussen duurzaam gedrag en duurzaam wonen? Zo ja, op welke manieren?*

Bovenstaande vragen vormen het theoretische kader van deze scriptie en worden in de volgende hoofdstukken aan de orde gesteld. Iedere vraag beslaat een aparte paragraaf.

1.5. | METHODE VAN AANPAK

Deze scriptie bestaat uit twee delen, namelijk een theoretisch kader waarin definitievorming centraal staat van belangrijke begrippen welke in het onderzoek worden gebruikt. Tevens worden in dit gedeelte de verwachtingen geschetst op basis van eerder onderzoek. Verder bestaat het tweede deel van de scriptie uit veldonderzoek. De scriptie wordt afgesloten met een algehele conclusie, waarin antwoord wordt gegeven op de centrale vraagstelling.

Het veldonderzoek heeft het karakter van een *kwalitatief* onderzoek. Het kwalitatief karakter zorgt ervoor dat achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van een bepaalde doelgroep in kaart wordt gebracht. Het achterliggende 'waarom' van de behoeften e.d. is binnen het onderzoek ook van belang. Daarom is het noodzakelijk dat er een enquête wordt gehouden onder de doelgroepen om achter al deze bovengenoemde aspecten te komen (Swanborn, 2005).

1.5.1 | CASESTUDIE

Om dit onderzoek uit te kunnen voeren, wordt er een woningbouwproject uitgekozen in Nederland dat wordt omschreven als duurzaam project. Er moet worden gezocht of er een bouwproject bestaat met woningen met een A+ label en een EPC- waarde van minimaal 0,6. Deze woningen worden vanuit de overheid duurzaam genoemd. Een dergelijk project wordt als een casus gezien. Er wordt onder andere gekeken in hoeverre het project een duurzaam project is, welk profiel het project kent, welke bevolkingsgroepen het project aantrekt, waarom zij gekozen hebben voor de duurzame woning, wat het gedrag is ten aanzien van duurzaamheid en in hoeverre deze groepen onderscheidend zijn van andere bevolkingsgroepen in een vergelijkbaar project maar welke als minder duurzaam worden bestempeld. Een voorwaarde van deze projecten is, dat zij afgerond dienen te zijn. Anders is het onmogelijk om essentiële informatie uit de casus te putten. Wanneer het project niet is afgerond, zijn de woningen nog niet opgeleverd. Dit betekent dat er geen mensen wonen in de wijk en de bewoners zijn juist de doelgroep van dit onderzoek.

De Stad van Zon in Heerhugowaard is de grootste duurzame wijk in Nederland op dit moment (december 2011) en is een voorbeeldproject voor alle gemeenten in Nederland en zelfs voor andere landen in Europa. Deze wijk is bij uitstek de beste casus die voor dit onderzoek in aanmerking komt.

Er moest tevens een woonwijk worden onderzocht die als minder duurzaam wordt bestempeld. Deze wijk moet op dezelfde wijze worden bestudeerd als het duurzame project. Op deze manier kan er een eventuele relatie worden gelegd tussen het duurzame en minder duurzame project waarbij het gaat om het gedrag van de huishoudens ten aanzien van duurzaamheid en de woningen. Tevens dient de bestaande wijk die minder duurzaam is dan de Stad van de Zon, gelegen te zijn in Heerhugowaard. Op deze manier worden beide woonwijken vergelijkbaar met elkaar. De wijken zijn dan gelegen in dezelfde stad met hetzelfde prijsniveau. De uitkomst van de vergelijking zou niet realistisch zijn wanneer er bijvoorbeeld huishoudens in een duurzame woning worden vergeleken uit Coevorden in Drenthe. In Coevorden heeft een huishouden een grotere woning voor €250.000 dan een in

Heerhugowaard. Daarom is er gekozen voor twee woonwijken in Heerhugowaard met vergelijkbare woningen.

De wijk Butterhuizen in Heerhugowaard is uitgekozen als woonwijk die minder duurzaam is. De woningen zijn eind 1980 gebouwd en zijn niet met dezelfde voorschriften gebouwd als de nieuwbouwwoningen van nu. De woningen zijn verder qua grootte vergelijkbaar met de woningen uit de Stad van de Zon en het prijspeil van de woningen in beide wijken liggen op hetzelfde niveau. Hierdoor zijn de beide wijken goed met elkaar te vergelijken.

1.5.2. | SCHRIFTELIJKE ENQUETE

Aangezien de scriptie een kwalitatief onderzoek is en het essentieel is om de motivaties en behoeften van de doelgroep te achterhalen, is het van belang dat er een enquête wordt uitgevoerd in zowel de duurzame als in een minder duurzame wijk.

De enquête moet een beeld geven van het soort huishoudens die wonen in beide wijken. Daarnaast zal de enquête de achterliggende motivaties moeten weergeven waarom die mensen wonen in een duurzame woning en hun mogelijke duurzame gedrag. Is dit omdat zij de woning mooi vinden, het genoeg kamers heeft of het de gewenste woonomgeving biedt? Of hebben de bewoners bewust gekozen voor de duurzame woning om het milieu te sparen en een steentje bij te dragen aan een schonere toekomst? De vragen uit de enquête zijn gebaseerd op de vier componenten van duurzaamheid te noemen ecologisch, economisch, sociaal en technologisch (Van Dam et al., 1997).

De enquête is in beide wijken verspreid op papier met het logo van de Rijksuniversiteit Groningen erop, om een betrouwbare indruk te creëren onder de bewoners. Er wordt met de plaatselijke supermarkt afgesproken dat daar alle enquêtes verzameld kunnen worden, zodat de enquêtes eenvoudig opgehaald kunnen worden. Hierbij wordt het risico dat mensen niet thuis zijn en de enquête niet kan worden opgehaald, vermindert. Op de enquête wordt vermeld waar de respondenten hun enquête kunnen inleveren en hoeveel tijd ze hebben om te enquête in te vullen.

Om de resultaten uit de enquête goed te kunnen generaliseren, is het noodzakelijk dat er genoeg respondenten zijn en hun respons geven. Om het risico van te weinig respons te verkleinen, zullen er veel enquêtes afgenomen moeten worden. Er worden in beide wijken 250 enquêtes worden verspreid, zodat er minstens een tiende van het totaal aantal verspreide vragenlijsten in beide wijken afzonderlijk weer worden ingeleverd. Uiteindelijk zijn er 24 enquêtes verkregen uit de duurzame wijk en 22 enquêtes uit de minder duurzame wijk. Het respons is relatief laag en daarom is ervoor gekozen om de ontwikkelende partij van de duurzame wijk nog enkele diepte-interviewvragen voor te leggen om het analyseniveau van deze scriptie omhoog te krijgen. De mening van de ontwikkelaar, ten aanzien van de onderzoeksresultaten van deze scriptie, is hierbij belangrijk.

1.6. | LEESWIJZER

In deze scriptie wordt geprobeerd een relatie te leggen tussen duurzaamheid in de woningbouw en gedrag van de huishoudens die in deze woningen wonen. In hoofdstuk 2 wordt het theoretische kader van het onderzoek uiteengezet. Hier worden de belangrijkste begrippen van het onderzoek gedefinieerd, zoals duurzaamheid en consumentengedrag. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een resumé en de verwachtingen voor het onderzoek

worden geschetst op basis van de literatuurstudie. In hoofdstuk 3 worden beide casus van deze scriptie uiteengezet. Het algemeen profiel wordt geschetst op basis van statistische gegevens, zodat er een duidelijk beeld kan worden gevormd van de beide wijken. De onderzoeksresultaten worden gepresenteerd in hoofdstuk 4. De resultaten van de enquêtes uit beide wijken worden naast elkaar gelegd om vervolgens te ontdekken welke overeenkomsten en verschillen er bestaan tussen de casus.

Hoofdstuk 5 geeft de algehele conclusie weer van deze scriptie en er wordt antwoord gegeven op de probleemstelling. De scriptie wordt afgesloten met een zelfreflectie.

2. | THEORETISCH KADER

2.1. | DEFINITIEVORMING

In dit hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan de definitievorming van een aantal belangrijke begrippen die centraal staan in dit onderzoek. Het begrip ‘duurzaamheid’ wordt in paragraaf 2.2. nader uitgewerkt. In 2.2.2. wordt toegelicht wat de Nederlandse overheid precies doet aan de duurzame ontwikkeling in Nederland en welke wettelijke bepalingen daaraan ten grondslag liggen. Trias Ecologica en Trias Energica zijn twee theorieën van de overheid die in de paragrafen 2.2.4. en 2.2.5. worden toegelicht. Dit zijn theorieën waarop de visie van de Nederlandse overheid is gebaseerd met betrekking tot duurzaam bouwen.

Verder komt het begrip ‘consumentengedrag’ in paragraaf 2.3. aan de orde met de verwante onderwerpen. Consumentengedrag wordt aangedragen om het feit dat het belangrijk is dat de relatie wordt gelegd tussen gedrag van huishoudens met betrekking tot wonen en duurzaamheid. In paragraaf 2.6. wordt ‘duurzaam consumeren’ nader toegelicht. De theoretische relaties die gelegd kunnen worden in dit hoofdstuk, zorgen voor een basis voor het begrijpen van de uitkomsten bij het empirische gedeelte van deze scriptie. In de daaropvolgende paragrafen wordt de mogelijke relatie gelegd tussen consumentengedrag en duurzaamheid en tussen consumentengedrag en wonen.

2.2. | DUURZAAMHEID

Het begrip duurzaamheid staat in dit gehele onderzoek centraal. Het is een containerbegrip dat vaak in allerlei verbanden wordt gebruikt. Het is dan ook een concept waarover verschillend wordt gedacht. Maar het is een mythe als er wordt gezegd dat eigenlijk niemand weet wat duurzaamheid *precies* inhoudt (Lemonick, 2009). Deze paragraaf geeft de definitie van duurzaamheid weer, zoals het begrip in dit onderzoek gebruikt wordt.

2.2.1. | ONTSTAANSGESCHIEDENIS DUURZAAMHEID

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel bij de Nederlandse overheid (Priemus, 2004). Het hedendaagse begrip kent een lange voorgeschiedenis. Om duurzaamheid goed te kunnen begrijpen is het essentieel dat het begrip goed onderlegd wordt en daarvoor wordt er gekeken naar de geschiedenis van het begrip.

Na de Industriële Revolutie wordt het begrip in haar eerste vorm aan de orde gesteld met een ecologisch karakter. De industrialisatie heeft voor een behoorlijke bevolkingstoename gezorgd, waardoor de druk op de natuurlijke omgeving ook is toegenomen. Tevens ontstonden de eerste inzichten dat het gebruik van fossiele brandstoffen niet oneindig is. Uit het onderzoek van Jongbloed (2004) blijkt wanneer de bevolking exponentieel zou stijgen en zij onveranderd omgaan met uitputbare bronnen, zou de beschaving ineenstorten. Innovaties zouden anderzijds de beschaving hier voor beschermen.

In 1987 werd de moderne essentie van het begrip duurzaamheid omschreven in ‘Our Common Future’ welke werd gepubliceerd door de United World Commission, beter bekend als Commissie Brundtland. In dit rapport werd een verschuiving kenbaar gemaakt van een ecologisch geïnspireerd begrip naar een meer sociaal- economisch begrip. Duurzaamheid wordt in bovengenoemd rapport als volgt omschreven:

‘De ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.’ (Brundtland (1987), uit Jongbloed, 2004, p. 16)

In andere woorden: *‘Don’t take more than your share!’* (Lemonick, 2009, p. 1)

Duurzaamheid veronderstelt een evenwichtige ontwikkeling van ecologische, economische en sociale aspecten. Dit wordt ook wel ‘the triple bottom line’ genoemd of de drie P’s: People, Planet and Prosperity’ (Nijhoff, 2010, p.45). Duurzaamheid gaat verder: het gaat namelijk over ‘sociale cohesie, duurzame samenleving, bewonersparticipatie en leefstijlen’ (Priemus, 2004, p.5) Vervolgens is het de kunst om van de drie P’s een slimme combinatie te maken, zodat ze elkaar kunnen versterken. Per vakgebied is het van belang een balans tussen deze drie aspecten te vinden.

Daarmee is duurzaamheid tevens een begrip die complexiteit met zich meebrengt en veelal subjectief wordt ingevuld. Elke generatie moet bepalen welke belangen hierbij belangrijk zijn, hoe deze worden geïnterpreteerd en welke hulpmiddelen daarbij nodig zijn (Nijhoff, 2010). Deze complexiteit zorgt er voor dat duurzaamheid moeilijk te operationaliseren is. De bouwsector is overigens wel een sector die geschikt is om te verduurzamen. In deze sector wordt namelijk veel energie gebruikt en wordt er veel afval geproduceerd tijdens de bouw, renovatie of sloop van een woning. Ook bij het gebruik van een woning wordt veel energie gebruikt en is een bron van CO₂- uitstoot. Dit is dan het milieuaspect dat van belang is bij duurzaamheid in de bouwsector, maar er is ook sprake van een sociaal aspect. Wonen betekent, een plek waar sociale activiteiten plaatsvinden. Hier valt dus veel duurzame ‘winst’ te behalen en heeft direct invloed op het wonen en leven (Nijhoff, 2010). Ook de overheid kan hier gemakkelijk invloed op uitoefenen. In de volgende paragraaf wordt hier verder op ingegaan.

2.2.2. | DUURZAAMHEID EN DE NEDERLANDSE OVERHEID

Om een goed beeld te krijgen van duurzaamheid, is het van belang de geschiedenis van het begrip in kaart te brengen. De Nederlandse overheid houdt zich vanaf 1970 al bezig met de zogenaamde eerste ‘groene golf’ (Nijhoff, 2010). In deze groene golf beginnen de eerste debatten over duurzaamheid. In 1972 verschijnt het rapport ‘Grenzen aan de Groei’ waaruit vervolgens de Urgentienota Milieuhygiëne voortgevloeid is. In deze nota wordt een relatie gelegd tussen de volksgezondheid en het milieu.

De tweede groene golf vindt plaats in 1980 na de ontdekking van bodemverontreiniging in Lekkerkerk. Milieuproblemen zoals zure regen en het broeikaseffect komen hoog op de politieke agenda te staan. In 1989 wordt dan ook het eerste Nationaal Milieuplan (NMP) opgesteld door de overheid, waardoor duurzaamheid hoog op de politieke agenda kwam te staan (Priemus, 2004). Hierin stelt de overheid de veroorzaker van het milieuprobleem als verantwoordelijk. De doelstelling van het plan is om duurzame ontwikkeling tot stand te laten komen. Tot 2001 hebben zich nog twee nota’s ontwikkeld rondom dit onderwerp en in ditzelfde jaar kwam het Vierde Nationaal Milieuplan uit (NMP4). In deze nota kwam naar voren dat er een einde moest komen aan het afwentelen van milieuproblemen op de generaties na ons en op mensen in ontwikkelingslanden (Nijhoff, 2010). In deze laatste nota worden verder grote milieuproblemen aangekaart zoals het veranderende klimaat en er

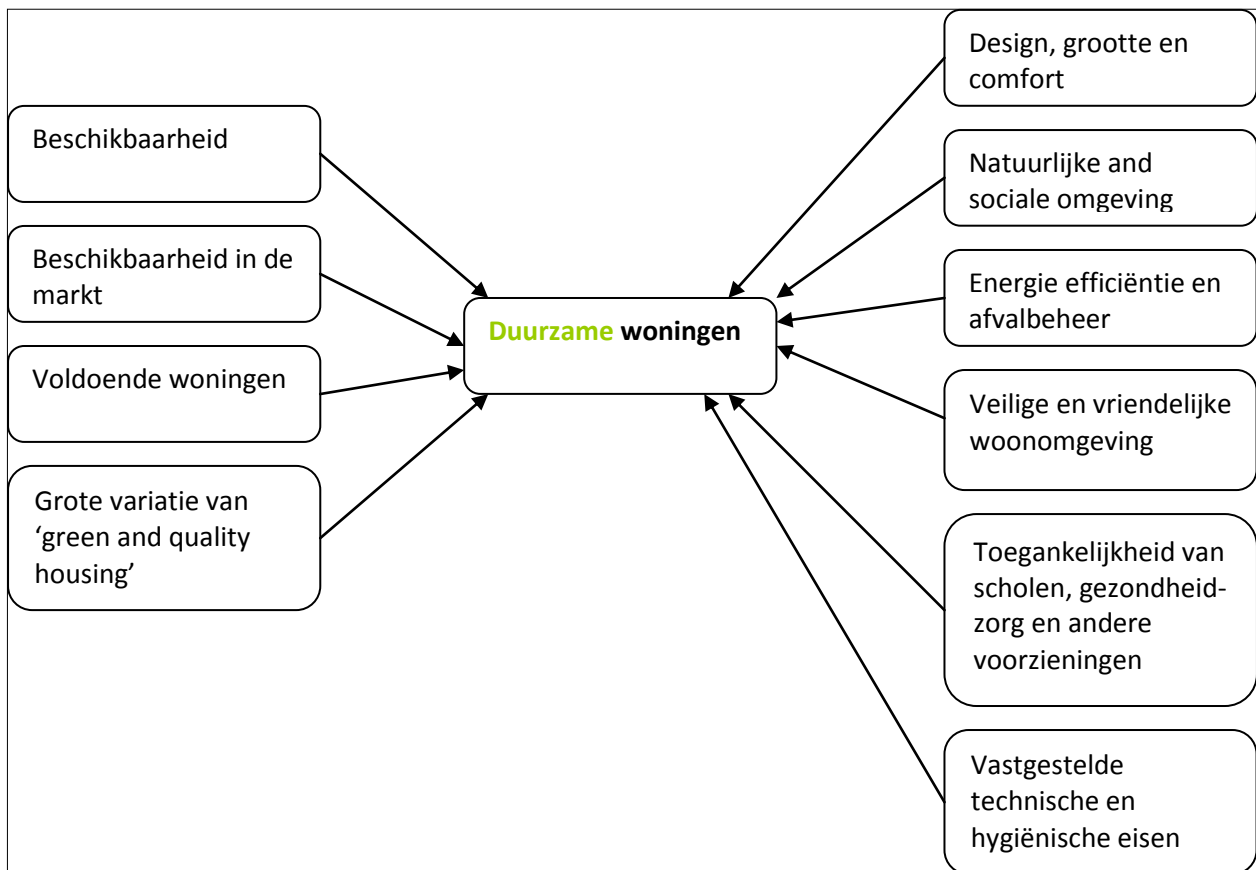
worden oplossingen aangedragen wat Nederland moet doen om binnen dertig jaar deze problemen op te lossen en daarmee een duurzame samenleving te creëren.

De huidige groene golf is aangezet door de film *'An Inconvenient Truth'* welke in 2006 op het doek verscheen (Nijhoff, 2010). Deze film staat in teken van het veranderende klimaat. Premier Balkenende plaatste duurzaamheid weer hoog op de politieke agenda en het stond daarmee weer hoog in het vaandel. Door de val van dit kabinet kwam echter de kwestie enigszins op de achtergrond te staan. Toch is er sinds die tijd voortgeborduurd op het voorgaande en is duurzaamheid niet meer uit de Nederlandse samenleving weg te denken. In het bedrijfsleven wordt veel aandacht geschonken aan duurzame ontwikkeling. Ook de overheid probeert door het aanscherpen van beleid en wet- en regelgeving steeds meer grip te krijgen op duurzaamheid en op deze manier de particulieren daarmee te stimuleren. Denk hierbij aan duurzame woningen en duurzaam consumeren.

In het kader van bovenstaande is in oktober 2011 een duurzaamheidsagenda opgesteld door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Deze agenda dient als 'groene- groei strategie' voor Nederland. In deze agenda geeft de overheid haar visie over duurzame ontwikkeling. Tevens worden hierin acties en speerpunten genoemd om de ambities die de overheid heeft ook daadwerkelijk in te vullen (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2011). De duurzaamheidsagenda is opgenomen in bijlage 1. In het kader van dit onderzoek zijn 'grondstoffen en productketens' en de 'speerpuntoverschrijdende acties' belangrijke speerpunten. Hierin zijn 'duurzaam bouwen' en 'duurzame ruimtelijke ontwikkeling' als acties in ondergebracht .

2.2.3/ OVERHEID EN DUURZAME WONINGEN

In het kader van de duurzame ontwikkeling die de overheid graag wil nastreven, is het van belang dat woningen en gebouwen ook duurzaam worden gebouwd. Onder duurzame woningen worden woningen verstaan die een minimaal negatieve invloed uitoefenen op het milieu (Rijksoverheid, 2011). Het houdt in dat deze woningen voorzien in de behoeften van de huidige bewoners zonder daarmee de behoeften van toekomstige generaties bewoners in gevaar te brengen (Priemus, 2004). Duurzaam wonen wordt gekarakteriseerd als: 'available, quality, economical, ecological, comfortable and cosy' (Maliene et al., 2009, p.430). Deze kernwoorden vormen de basis van een duurzame woning. In figuur 2.1. worden deze kernwoorden omgevormd tot criteria die een duurzame woning karakteriseert.

Figuur 2.1. Criteria duurzame woning. Bron: Maliene et al, 2009, p. 428.

Figuur 2.1. geeft aan dat de woning duurzaam moet worden gebouwd, maar dat het tevens een gezonde woning moet zijn voor een huishouden in een prettige woonomgeving. Alle aspecten van duurzaamheid komen terug in deze 'criteria- spin' (Maliene et al, 2009), zowel economisch, sociaal, ecologisch en technisch.

Duurzaam bouwen is opgenomen in de duurzaamheidsagenda van de Rijksoverheid en is daarmee een van de speerpunten van de Nederlandse overheid om tot de duurzame ontwikkeling te komen. Een duurzame woning is energiezuiniger en beter voor het milieu (Rijksoverheid, 2011). Het is echter niet gemakkelijk duurzaamheid te vertalen naar een woning. De minister van Volkshuisvesting heeft in 2002 besloten dat 'duurzaam wonen' uit drie delen bestaat (Jongbloed, 2004) die tevens passen binnen de criteria die gesteld zijn in figuur 2.1.:

1. 'Het is van belang dat de woning op een duurzame wijze wordt gebouwd. Zowel de constructie moet van hoge kwaliteit zijn, omdat deze voor een lange tijd dient te blijven staan. Ook moet in de constructie rekening worden gehouden dat er gemakkelijk aanpassingen kunnen worden gedaan. Op deze manier kan de woning worden aangepast op de wensen van de toekomstige bewoners. Maar ook wanneer de behoeften van de huidige bewoners verandert, kan de woning gemakkelijk worden aangepast.
2. Een duurzame woning kan ook uit een sociaal – economisch perspectief worden bekeken. Een woning wordt als duurzaam gezien, wanneer de bewoners van de woning niet hoeven te bezuinigen op voedsel, onderwijs en cultuur. Ook de locatie en de omgeving spelen een belangrijke rol, want veel reizen tussen wonen en werken zorgt voor een hogere milieudruk en de directe omgeving wordt hierdoor beïnvloed.

3. De woning kan ook worden gezien vanuit een ecologisch perspectief. Vanuit dit perspectief wordt bekeken in hoeverre er een beroep wordt gedaan op hernieuwbare en op niet-hernieuwbare hulpbronnen om in de woningbehoefte te voorzien. Deze bronnen zijn energie, ruimte en bouwmaterialen.'

(Opsomming, bron: Rencontre annuelle des Ministres du Logement de l'Union européenne, 27/28-6- 2002, Genval, België)

Duurzaam bouwen betekent dat gebouwen en woningen met respect voor het milieu worden gebouwd en vervolgens gebruikt. Hierbij moet echter wel een kanttekening worden geplaatst. Het gebruik van de duurzame woning is volledig afhankelijk van de leefstijl en gewoontes van bewoners van een dergelijke woning (Priemus, 2004). Met andere woorden, bij alle fases van het bouwproject wordt geprobeerd de negatieve effecten op het milieu minimaal te houden. Duurzaam bouwen gaat over de hele levensduur van een woning of gebouw. Echter, de ontwerpfase tot aan de realisatiefase zijn beheersbaar en kunnen binnen het kader van de overheid worden uitgevoerd. Maar in de afzetfase is dit nauwelijks meer mogelijk, want dan is het product gereed en zal de woning in gebruik worden genomen. Vervolgens wordt de woning gebruikt zoals de bewoners dat willen.

2.2.4. | TRIAS ECOLOGICA

De visie van de overheid rondom duurzaam bouwen zoals hierboven is beschreven, is gebaseerd op de theorie genaamd 'het driestappenplan' of 'Trias Ecologica' van Kees Duijvenstein. De essentie van de theorie is vrij makkelijk. Alles wat in een woning gaat, zoals materialen en energie moet geminimaliseerd worden. Anderzijds, alles wat uit een woning gaat, zoals afval e.d. moet ook geminimaliseerd worden. Dit kan eenvoudig worden weergegeven in een schema. Dit schema wordt gepresenteerd in figuur 2.2.

IN	UIT
<i>Voorkom onnodig gebruik van materialen en energie</i>	<i>Voorkom afval</i> <ul style="list-style-type: none"> - levensduur - reparbaarheid - herbruikbaarheid
<i>Gebruik hernieuwbare bronnen</i> <ul style="list-style-type: none"> - zonlicht (verwarming en elektriciteit) - wind, waterkracht en biomassa - hergroeibaar materiaal (bv. groene daken: vegetatie) 	<i>Recycle afval</i> <ul style="list-style-type: none"> - het hergebruiken van bouw- materialen - voorkom downcycling (de recyclede grondstof wordt niet in zuivere vorm herbruikt)
<i>Gebruik eindige energiebronnen verstandig</i> <ul style="list-style-type: none"> - schoon - efficiënt 	<i>Verwerk afval verstandig</i> <ul style="list-style-type: none"> - schoon - denk aan later gebruik

Figuur 2.2. Trias Ecologica van Kees Duijvenstein. Bron: Rijksoverheid (Lente-akkoord), 2011.

Dit schema is verder uitgewerkt door verder in te zoomen op het aspect energie. Dit wordt ook wel Trias Energetica genoemd.

2.2.5. / TRIAS ENERGETICA

Bij verbranding van fossiele brandstoffen komt energie vrij, maar het is tevens een milieuonvriendelijke manier van energiewinning. In Nederland is dit ook een wijze waarop energie wordt gewonnen. De overheid wil echter deze wijze terugbrengen naar een meer duurzame manier van energiewinning. Voorbeelden hiervan zijn windenergie, zonne- energie en waterkracht (Priemus, 2004). Het Trias Energetica sluit hierbij nauw aan. Het bestaat uit drie stappen waarbij stap 1 het meest duurzaam is en stap 3 het minst duurzaam. Het is dus van belang om zoveel mogelijk stap 1 na te streven in het bouwproces van een woning of gebouw. De drie stappen worden als volgt geformuleerd:

1. 'Beperk het energieverbruik, door verspilling tegen te gaan (optimale isolatie en kierdicht)
 2. Gebruik duurzame energiebronnen, zoals zonne-, water-, wind- of bodemenergie.
 3. Gebruik uitputbare energiebronnen zo efficiënt mogelijk (HR- ketels e.d.)'
- (Opsomming van Rijksoverheid, 2011)

Wel blijkt dat er steeds meer kritische geluiden komen over de theorie van Trias. Deze is volgens Van der Ree (2011) hard toe aan een onderhoudsbeurt. Duurzaamheid draait niet meer alleen om energie, maar ook om duurzame materialen (Cradle to Cradle). Het is hierbij wel van belang dat duurzaamheid niet te koste gaat van de functionaliteit en het comfort. Veel mensen zijn namelijk van mening dat duurzaamheid ten koste moet gaan van comfort van een woning. Volgens Van der Ree (2011) kan de Trias verbreed worden met de volgende vier stappen:

1. Reststromen hergebruiken
 2. Duurzame bronnen (energie en materialen)
 3. Zoveel mogelijk besparen waar mogelijk. Hierbij geen verlies aan comfort en gezondheid
 4. Zo min mogelijk gebruik maken van uitputbare bronnen (op termijn geen inzet van deze bronnen) en hierbij maximale efficiëntie
- (Opsomming: Van der Ree, 2011)

2.2.6. / WET- EN REGELGEVING

De rijksoverheid werkt mee aan duurzaam bouwen door de wet- en regelgeving aan te scherpen voor nieuwbouwwoningen die op de markt worden gezet. Nieuwbouwwoningen moeten energiezuinig zijn, want in 2015 moet het energieverbruik in Nederland de helft minder zijn dan in 2007. Deze afspraken zijn allemaal opgenomen in het zogenaamd Lente-akkoord, welke is opgesteld door de minister van VROM (Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu) en WWI (Wonen, Wijken en Integratie) (Rijksoverheid, 2011). Deze overeenkomst is vastgelegd met de bouwsector om nieuwbouwwoningen op kort termijn energiezuiniger op de markt te krijgen. Dit, om de woonlasten te drukken, de uitputbare energiebronnen te sparen evenals het klimaat.

Verder zijn nieuwbouwwoningen gebonden aan de bouwregelgeving. De belangrijkste daarvan is het Bouwbesluit. Dit wettelijke besluit bevat voorschriften waaraan bouwwerken, zoals woningen minimaal aan moeten voldoen in Nederland. Deze voorschriften hebben

betrekking op veiligheid, bruikbaarheid, gezondheid, energiezuinigheid en het milieu (Rijksoverheid, 2011). Via het Bouwbesluit probeert de Nederlandse overheid invloed uit te oefenen op het bouwen van duurzame woningen die zorgen voor een schoner milieu en minder energieverbruik (Priemus, 2004). Voorschriften die door de overheid momenteel zijn ingevoerd in het kader van duurzaamheid zijn:

- *Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC)*: deze coëfficiënt is opgenomen in het Bouwbesluit en is daarmee een wettelijk voorschrift. Elk nieuwe woning dient te voldoen aan dit voorschrift. In het Bouwbesluit van 2011 is een nieuwe energieprestatienorm opgenomen. Per 1 januari 2011 is de energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van 0,6 een eis geworden voor nieuwbouwwoningen (Rijksoverheid, 2011). Voorheen lag deze norm ietwat hoger. Door een combinatie van thermische isolatie, ventilatie en technische installaties is deze EPC haalbaar. Hoe lager de EPC- waarde, des de energiezuiniger is de woning. Bij de verkoop of verhuur van een woning kan de eigenaar of verhuurder een EPC overhandigen.

De EPC is sinds 1995 een instrument van het Nederlandse klimaatbeleid. Door energiebesparing en toepassing van duurzame energie wordt de verbranding van fossiele brandstoffen beperkt. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de vermindering van de Nederlandse uitstoot van CO₂. Het is van belang om de CO₂ - uitstoot te verminderen om zo klimaatverandering tegen te gaan. Voor nieuwe utiliteitsgebouwen (gebouwen als kantoren, scholen, fabrieken, kazernes, ziekenhuizen en dergelijke) verschillen de grenswaarden per gebouwfunctie.

- *Energielabel*: vanaf 2013 moet men er van verzekerd zijn dat elk nieuwbouwhuis een energielabel bezit. In 2010 zijn al maatregelen genomen om het energielabel te verbeteren. Het energielabel geeft met klassen en kleuren aan hoe energiezuinig een woning is. Een woning met energielabel A++ is een zeer zuinige woning en met een G label zeer onzuinig. In dit onderzoek staan de woningen die een energielabel van tenminste A+ hebben centraal. Dit is een minimum eis om aan een 'duurzame woning' te kunnen voldoen (Energielabel, 2011)

- *Energie Prestatie op Locatie*: een meer subjectieve maatstaf om de duurzaamheid van een woning weer te geven is de Energie Prestatie op Locatie (Agentschap, 2011). Het EPL wordt gezien als een rapportcijfer, waarin ook niet- woninggebonden maatregelen mee zijn genomen. Het hoogste rapportcijfer is een 10 en dit betekent dat er geen beroep wordt gedaan op fossiele brandstoffen. In de praktijk wordt een dergelijke woning een energienulwoning (Jongbloed, 2004) genoemd. Hoe lager de waarde (rapportcijfer) is van een woning, des te lager de duurzaamheid van de woning. Er wordt dan meer beroep gedaan op fossiele brandstoffen. Het EPL is niet opgenomen in het Bouwbesluit en daarmee is geen wettelijke voorschrift.

2.3. | CONSUMENTENGEDRAG

In het kader van dit onderzoek is het essentieel dat het begrip consumentengedrag nader wordt toegelicht. *Want wat voor gedrag ligt er ten grondslag bij het kopen van een duurzame woning? En is deze keuze bewust geweest?*

2.3.1. | VOORGESCHIEDENIS

Het begrip consumentengedrag kent een lange voorgeschiedenis en de grondslagen van het begrip stammen al uit de 19^e eeuw. Omstreeks 1870 werd afzonderlijk door Jevons, Menger en Walras de grondslagen van consumentengedrag ontwikkeld (Koyck, 2006). Walras heeft waarschijnlijk de beste uiteenzetting gegeven van het begrip, maar de veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het begrip zijn in principe bij alle drie hetzelfde:

'Voor een ieder economisch subject bestaat er een nutsfunctie die voor elke combinatie van consumptiegoederen, waarover het subject gedurende een bepaalde periode de beschikking heeft, aangeeft hoeveel nut het subject daaraan toekent. Aan deze relatie tussen de hoeveelheid nut enerzijds en de hoeveelheden anderzijds, worden een aantal eigenschappen toegeschreven. Wanneer het nut stijgt als de hoeveelheid van een goed ook stijgt. Verder wordt aangenomen dat het grensnut van een goed daalt bij een vergroting van de beschikbare hoeveelheid.' (Koyck, 2006, p. 2-3)

Het bovengenoemde grensnut is onafhankelijk en dat betekent dat het grensnut van een goed alleen afhankelijk is van de hoeveelheid van het goed zelf (Koyck, 2006). De hoeveelheid van andere goederen zijn daarbij niet van belang. Dit is echter een verouderde omschrijving van het begrip. De tijd heeft gezorgd voor een moderne omschrijving van consumentengedrag. Deze wordt hieronder uiteen gezet.

2.3.2| CONSUMENTENGEDRAG NADER BEKEKEN

Bij het kopen van een woning, maakt de koper een belangrijke keuze in zijn of haar leven. Een koopwoning wordt vaak voor een lang termijn gekocht en deze belangrijke beslissing hangt af van vele aspecten zoals inkomen, budget, leeftijd, voorkeuren, smaak en emotie. Op basis daarvan wordt bepaald gedrag vertoond door de consument, in dit geval de koper van een duurzame woning. Wieringa en van Raaij (1987) geven in hun boek de volgende definitie van consumentengedrag:

'Alle handelingen van personen die direct te maken hebben met het verwerven, gebruiken en afdanken van producten en diensten ter bevrediging van hun behoeften.' (Wieringa & van Raaij, 1987, p.3)

Er moeten echter wel een aantal kanttekeningen bij deze definitie worden geplaatst. Het gaat er hierbij niet alleen om de koopdaad zelf van de consument. Alle handelingen die hierbij samenhangen zijn ook van belang zoals de handelingen die worden gedaan om tot een beslissing te komen (Wieringa en van Raaij, 1987). Wanneer het gaat om het kopen van een woning, is het belangrijk informatie in te winnen over een hypotheek, rond te kijken bij makelaars of door er over te praten met professionals of mensen uit de sociale kringen van die consument. Ook de wijze hoe met het product, in dit geval de woning, wordt omgegaan, behoort tot consumentengedrag. Tot aan het verkopen van de woning wordt onder consumentengedrag gerekend (Wieringa en van Raaij, 1987). En dan begint feitelijk het consumentengedrag weer opnieuw; er moet een nieuwe woning worden gezocht, beslissingen moeten worden gemaakt e.d. zoals hierboven reeds is beschreven.

Toekomstverwachtingen nemen ook een belangrijke rol in bij consumentengedrag (Koycke, 2006). Dit zijn dan voornamelijk toekomstverwachtingen met betrekking tot prijzen van in dit geval wonen/woning en het inkomen van het huishouden. Wanneer de prijzen van woningen

stijgen, zullen naar verwachting minder huishoudens gaan verhuizen en blijven zij wonen in hun huidige woning. In geval dat het inkomen van een huishouden omhoog gaat, wordt het percentage dat men aan wonen besteed lager (Koycke, 2006). Wanneer het prijspeil van de woning hetzelfde blijft, kan dat huishoudens doen beslissen om op zoek te gaan naar een andere woning die dan aansluit op hun wensen en behoeften.

2.3.3| DE THEORIE EN REALITEIT

Elke theorie die ten grondslag ligt aan consumentengedrag is een vereenvoudigd model van de realiteit; niet één consument is hetzelfde en daarom is het lastig om het gedrag vast te leggen in een theorie. Het gedrag van een consument is veelal impulsief en inconsistent (Koycke, 2006). Dit zorgt er voortdurend voor dat er wordt afgeweken van de theorie. Wanneer de gedragingen van de consument in een breder perspectief worden geplaatst, worden de afwijkingen kleiner en ontstaat er regelmaat in gedrag.

2.4.| RELATIE CONSUMENTENGEDRAG EN WONEN

Om een relatie te leggen tussen het consumentengedrag en wonen, is het van belang om de *woonkeuze* en de *woonwensen* van de consument in kaart te brengen. Deze twee methoden geven inzicht in de woonvoorkeuren van de consument (Blijie et al, 2009). De woonwensen van de consument houdt in dat hij/zij het ideaalbeeld van een woning mogen geven, daarbij staat de prijs en de ligging van de woning niet centraal. De woningkeuze houdt in dat het huishouden moet kiezen *tussen* woningen. Hierbij kunnen zij niet meer kiezen uit hun ideale woning zoals deze is geformuleerd in hun woonwens. Bij de woningkeuze moet rekening worden gehouden met de eisen en voorkeuren van de consument zelf. Hierbij staan vooral de economische en demografische factoren centraal (Karsten, 2007). Er moet rekening worden gehouden met een bepaald budget, de grootte van het gezin en de leeftijd van de thuiswonende kinderen. Ook de afstand tot de dagelijkse activiteiten en de nabijheid van familie en vrienden spelen in de woningkeuze een rol. Aan de hand van deze gegevens kan er worden opgemerkt welke kenmerken belangrijk zijn voor die consument en welke niet. De gewenste woonkwaliteit van een consument is afhankelijk van het inkomen van het huishouden, de bestedingsruimte en de koopwens.

Het Ministerie van VROM en de NEPROM hebben in oktober 2009 een woononderzoek laten uitvoeren om de woonwensen en –voorkeuren in beeld te laten brengen, *WoOn module Consumentengedrag (2009)*. In dit rapport is het consumentengedrag op de woningmarkt in kaart gebracht. Hieronder worden de belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek gepresenteerd om een helder beeld te krijgen wat de consument van nu wil ten aanzien van wonen.

2.4.1.| VOORKEUREN OP BASIS VAN WOONWENSEN

De consument heeft bepaalde voorkeuren voor een woning. In deze paragraaf worden de belangrijkste voorkeuren op basis van de woonwensen weergegeven van de consumenten. Uit *WoOn module Consumentengedrag (2009)* is gebleken dat er een grote voorkeur bestaat voor een *vrijstaande woning*. Dit is de consument die zich vooral aan de bovenkant van de markt bevindt. Het aantal kamers in een woning is afhankelijk van het inkomen van het huishouden en de gezinsgrootte (Blijie et al, 2009).

Er bestaat een bewuste doelgroep die kiest voor een *appartement*. Dit is vooral in trek bij ouderen, aangezien de woning gelijkvloers is. Echter kiezen ook steeds meer jongere, welvarende huishoudens voor een appartement. Een dergelijk appartement is dan vaak gelegen in een stedelijk gebied, dichtbij alle voorzieningen dat een jong huishouden om zich heen wil hebben (Blijie et al, 2009).

De consument kiest voor een *koopwoning* vanwege de vrijheid die het hen biedt. Zij kunnen een woning kiezen uit het bestaande aanbod en de woning aanpassen aan hun wensen. Bovendien is, financieel gezien, een huis kopen voordeliger dan een woning huren. Een woning kopen wordt als een investering voor de toekomst gezien. De motivaties voor het huren van een woning zijn de lage kosten bij een sociale huurwoning en het niet hebben van onderhoudskosten aan de woning. De leeftijd van de consument speelt ook een rol bij de keuze om een woning te kopen of te huren. Jonge mensen willen graag een koopwoning, gezien de investering die wordt gedaan voor de toekomst. Ouderen kiezen sneller voor een huurwoning. Ze hoeven minder onderhoud aan de woning te plegen en veelal zijn het appartementen die gehuurd worden die levensloopbestendig zijn (Blijie et al, 2009).

Qua *bouwstijl* is een traditionele bouwstijl de favoriet. Deze bouwstijl wordt vooral gekenmerkt door de 1930-stijl. Dit betekent brede dakgoten, bruine bakstenen, scherpe daklijsten en houten kozijnen. Wel willen de huishoudens een nieuwe woning, aangezien de bouwtechnische kwaliteiten van nieuwe woningen veel beter zijn dan oudere woningen (Blijie et al, 2009).

De plek van een woning wordt gekenmerkt door de *goede ligging* van de woning ten opzichte van de dagelijkse activiteiten, zoals winkels. Ook wordt er veel waarde gehecht aan groenvoorzieningen, parkeerplaatsen en contacten met de burens. Alleenstaanden geven vooral de voorkeur aan stedelijk wonen (Blijie et al, 2009).

De woonwensen blijken een *duurzaam karakter* te hebben. De consument blijft streven naar een optimale combinatie tussen duurzaamheid en woongenot. Maar duurzaamheid moet niet ten koste gaan van het woongenot (Blijie et al, 2009).

2.4.2/ VOORKEUREN OP BASIS VAN WOONKEUZE

Een ideale woning is lastig, aangezien er altijd woonwensen zijn waaraan een woning niet zou kunnen voldoen. De consument moet woonwensen afwegen. Welke aspecten van de woning zijn het meest belangrijk? Er moet worden bekeken waaraan de meeste waarde wordt gehecht. Daarnaast moeten deze wensen en behoeften binnen de prijs en tijd vallen. Vervolgens zullen er concessies gedaan moeten worden om tot een besluit te komen. Gevoel speelt in dit proces ook een belangrijke rol. De potentiële koper moet zich fijn en thuis voelen in de woning.

Een andere optie om de voorkeuren van de consument in kaart te brengen is op basis van de woonkeuze. De consument moet kiezen uit woning a of b of niet verhuizen. Dat betekent dat het huishouden belangen moet afwegen en moet bekijken welke aspecten van de woning belangrijk voor hen zijn en welke minder belangrijk (Blijie et al. 2009).

Uit het onderzoek van het Ministerie van VROM en de NEPROM (2009) is gebleken dat de locatie van een woning veel invloed heeft op de keuze van een woning voor een huishouden. Het aantal kamers en het woningtype is sterk afhankelijk van de leeftijd van het huishouden. Gezinnen kiezen voor ruimte, dat ten koste gaat van de ligging.

Veel huishoudens stappen niet snel over naar een andere eigendomsvorm. De huishoudens die hier wel voor open staan zijn vooral jonge stellen met een hoog inkomen. Zij zullen de

overstap maken van huur naar koop, terwijl ouderen de stap zullen maken van koop naar huur.

Tevens is er sprake van een verhuisdrempel; huishoudens willen namelijk met hun nieuwe of andere woning er zeker niet op achteruitgaan. De verhuisdrempel is hoog bij mensen met een fysieke beperking of door sociaal- economische banden (gezinnen met kinderen). Zij willen misschien niet verhuizen aangezien zij tevreden zijn over hun huidige woning, maar moeten noodgedwongen verhuizen. Bij de huishoudens die ontevreden zijn over hun huidige woning, is de drempel een stuk lager (Blijie et al. 2009).

2.4.3/ EMOTIE EN BESLISSING

Emotie is een belangrijke factor die van invloed is bij het kopen of huren van een woning. 'Gevoel' kan een beslissing tot stand brengen. De geïnteresseerde van de woning kan dan niet precies omschrijven waarom voor die specifieke woning is gekozen, maar het voelde 'goed' (Levy et al., 2007). Wanneer een huishouden een rationele beslissing neemt, wordt er geen rekening gehouden met emotie. Ook spelen economische factoren zoals budget en inkomen geen rol bij een dergelijke beslissing. Bij huishoudens is hier veelal geen sprake van, aangezien het een menselijke beslissing omvat waarbij emoties moeilijk uit te schakelen zijn.

In het kader van dit onderzoek is het interessant om te kijken of emotie een rol heeft gespeeld bij de keuze van de (duurzame) woning of dat er een weloverwogen beslissing is gemaakt, waarbij emotie nauwelijks een rol heeft gespeeld.

2.5. |RELATIE CONSUMENTENGEDRAG EN DUURZAAMHEID

Zoals in paragraaf 2.2.1. naar voren kwam, probeert Nederland zich in dertig jaar te veranderen in een duurzame samenleving. Het Milieu- en Natuurplanbureau heeft in het jaar 2004 een onderzoek uitgevoerd naar de maatschappelijke waardering van duurzame ontwikkeling. In dit rapport staat het bewustzijn van de Nederlandse burger centraal ten aanzien van de duurzame ontwikkeling en in hoeverre dit zich vertaalt in duurzaam gedrag. Met andere woorden, de relatie wordt gelegd tussen consumentengedrag en duurzaamheid. Dit is tevens een belangrijke relatie die gelegd moet worden voor deze scriptie. In deze scriptie wordt naar een mogelijke relatie gezocht of de bewoners van een duurzame woningen ook daadwerkelijk duurzamer leven of duurzame gedrag vertonen. Hierbij is het ook van belang of de bewoners bewust voor die duurzame woning hebben gekozen of dat zij het slechts een mooie bijkomstigheid vonden.

Hieronder worden een tweetal onderzoeken gepresenteerd waarin de link tussen consumentengedrag en duurzaamheid wordt gelegd. Tevens worden de belangrijkste conclusies uit het rapport van het Milieu- en Natuurplanbureau weergegeven.

2.5.1./ DUURZAAMHEIDSGEDRAG

Er zijn een aantal onderzoeken uitgevoerd naar de relatie tussen consumentengedrag en duurzaamheid. Een daarvan is uitgevoerd door Van Dam et al. (1997). In dit onderzoek is naar voren gekomen dat duurzaamheid bestaat uit technische, economische, sociale en ecologische componenten. Wanneer er wordt gekeken naar het consumentengedrag van duurzaamheid, dan wordt er vooral gegrepen op het milieuaspect en minder op de andere componenten. De factoren die invloed hebben op duurzaamheidsgedrag zijn volgens Van

Dam et al.: 'algemene omgeving, sociaal- economische kenmerken, psychologische determinanten en beslissingenprocessen' (Beckers et al., 2004, p.15).

In het onderzoek van Van Dam (1997) zijn een aantal specifieke gedragsdomeinen onderzocht. Hieruit is gebleken dat een huishouden niet een aparte milieuvriendelijke leefstijl kent. Vele huishoudens bezitten verschillende leefstijlen en benadrukken verschillende aspecten van duurzaamheid. Het gebruik van biologische producten wordt vooral gestimuleerd door overheidsbeleid, handelinginitiatieven, media-aandacht en de consumentenvraag (Van Dam, 1997). De daadwerkelijke koop van deze producten wordt vooral vergroot door de betrouwbaarheid, prijs en de geloofwaardige communicatie. Ondanks dat uit het onderzoek is gebleken dat Nederlanders een hoog milieubewustzijn hebben, leidt dit niet tot een milieuvriendelijke voedingsconsumptie. Dit is namelijk in strijd met gemak, tijdsbesparingen en de prijs (Beckers et al., 2004). Bovengenoemde aspecten moeten niet een te hoge drempel zijn voor huishoudens, anders kiezen zij niet voor duurzaamheid. Met andere woorden, consumentengedrag ten aanzien van duurzaamheid is afhankelijk van de algemene omgeving, sociaal- economische kenmerken, psychologische factoren en beslissingsprocessen.

Het onderzoek van Van Dam (1997) is relevant voor deze scriptie, aangezien het interessant is hoe het gesteld is met het duurzaamheidgedrag van bewoners die wonen in een duurzame woning. Vertonen deze bewoners ander gedrag dan de bewoners in minder duurzame woningen? De verwachting is dat er verschillen zullen bestaan tussen het gedrag van de bewoners van de duurzame wijk en de minder duurzame wijk. Het milieubewustzijn zal in beide wijken aanwezig zijn, maar dit zal niet hetzelfde gedrag tot gevolg hebben.

2.5.2. / CONSUMEREN

Het Ministerie van VROM (Vlek et al., 1999) heeft ook een analyse uitgevoerd welke betrekking heeft op algemeen consumentengedrag en consumentengedrag binnen gedragsdomeinen. Het rapport heet 'duurzaam consumeren', waarin consumentengedrag wordt getoetst op behoeften, kwaliteit van leven en waarden. De waarden geven de kaders aan die zin geven en persoonlijke verantwoording verbinden aan uiteindelijk gedrag (Beckers et al., 2004). Hieruit is gebleken dat waarden universeel gelden. Ook is in dit onderzoek (1999) geen verklaring gegeven voor materiaal- en energiegebruiken binnen de consumptiepatronen. De milieubetrokkenheid en de mate van milieuvriendelijk gedrag hangt af van de persoonlijke waarden van de desbetreffende persoon of huishouden. Over het algemeen zijn de mensen die veel waarde hechten aan veiligheid, zekerheid en sociale waarden, milieubewuster en -vriendelijker dan mensen die plezier en prestatie hoog waarderen (Beckers et al., 2004). In het kader van deze scriptie is deze relatie interessant. In het veldonderzoek zal worden gekeken of deze relatie ook daadwerkelijk in de praktijk aanwezig is. Zijn huishoudens waarbij eigen belang en prestatie centraal staan minder duurzaam dan bij huishoudens waar dit niet het geval is?

2.5.3. / DUURZAAMHEIDSEGMENTATIE

De interesse voor duurzame producten en diensten verschilt behoorlijk per consument. Echter, het milieubewustzijn van Nederlanders is over het algemeen hoog. In het onderzoek van Beckers et al. (2004) zijn drie duurzaamheidsegmenten gevonden. Deze segmenten zijn gebaseerd op waardepatronen van de Nederlandse consument. Figuur 2.3. laat een overzicht zien van deze drie duurzaamheidsegmenten.

Duurzaamheidsegment	Eigenschappen
<i>Laag duurzamen</i>	De consument is sterk gericht op leven in het hier en nu, houdt erg van gemak, stelt het eigen belang centraal, is hedonistisch en materialistisch ingesteld, is niet bezorgd over het milieu. Meer jongeren en mannen.
<i>Middelhoog duurzamen</i>	De consument is bezorgd over het milieu, wilt milieubewust leven, is gehecht aan maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven, is betrokken bij de buurt, voelt zich verantwoordelijk voor de maatschappij. Gemiddeld profiel.
<i>Hoog duurzamen</i>	De consument heeft dezelfde mentaliteit als middelhoog duurzamen en wil daarnaast ook bewust milieuvriendelijk consumeren, meer betalen voor milieuvriendelijke en natuurlijk gefabriceerde producten en zijn tevens betrokken bij de wereldgemeenschap. Meer ouderen en meer vrouwen.

Figuur 2.3. De drie duurzaamheidsegmenten onder de consumenten. Uit: Beckers et al. 2004, p.5.

De hoog duurzamen zijn in hun kennis, betrokkenheid, verantwoordelijkheid en hun gedrag duurzamer dan de middelhoog en de laag duurzamen. Ook trekken zij zich veel aan van de mening van andere mensen. De hoog duurzamen zijn in hun denken en doen niet alleen duurzaam, maar ook als er gekeken wordt naar de aard van de duurzaamheidsproblemen waarin zij zich interesseren (Beckers et al., 2004).

De consumenten die onder de hoog duurzamen vallen, blijken vooral de burgers te zijn die de leefstijl aannemen van de traditionele burgerij en de kosmopolieten (Beckers et al., 2004). Bij de traditionele burgerij gaat het vooral om zorg en behoud van de eigen omgeving. En bij de kosmopolieten gaat het vooral om de mondiale betrokkenheid. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is, dat de consument uit totaal verschillende waardeoriëntaties (de burgerij enerzijds en de kosmopolieten anderzijds) tot duurzaamheid kan komen (Beckers et al., 2004).

Iedereen heeft dus de mogelijkheid om duurzaam te consumeren. Alleen het is afhankelijk van de motivatie en het waardeaspect in welke mate een persoon duurzaam wil consumeren. In het veldonderzoek wordt bovenstaande segmentatie toegepast om de bewoners uit zowel de duurzame als de minder duurzame wijk te kunnen indelen, om te ondervinden hoeveel waarde zij hechten aan duurzaamheid en hoe dat zich vertaalt naar hun dagelijks leven. De verwachting is dat de meeste mensen zich zullen indelen in de middelhoog duurzamen, aangezien de Nederlandse bevolking zich bewust is van het milieu en dat iedereen op zijn of haar manier bijdraagt aan een beter en schoner milieu. Tevens wordt er verwacht dat in de duurzame wijk relatief meer respondenten zichzelf indelen in het segment hoog duurzamen.

Maar daadwerkelijk duurzaam consumeren is wellicht voor vele huishoudens toch een stap te ver.

2.5.4. | VERSCHIL IN GENERATIE

Verder is uit het onderzoek van Beckers et al (2004) gebleken dat de mate van duurzaamheid per generatie sterk verschilt. De jongere generaties blijken veel minder waarde te hechten aan duurzaamheid dan de oudere generaties. Dit kan deels worden toegerekend aan de levensfase waarin iemand zich bevindt. Jongeren willen doen wat zij willen en daarbij zo min mogelijk rekening houden met regels en obstakels. Maar er zijn ook aanwijzingen dat duurzaamheid minder aansluit bij het waardepatroon van een jongere (Beckers et al, 2004).

2.5.5. | POLITIEKE VOORKEUR

Er blijkt ook een verband te bestaan tussen de politieke voorkeur van de consument en de waardering van duurzaamheid. Daar waar de duurzaamheidswaarde hoog ligt, wordt er voornamelijk gestemd op linkse politieke partijen zoals GroenLinks, Partij van de Arbeid, CDA en SP. De consument met een lage waardering voor duurzaamheid stemt vooral op rechtse partijen zoals SGP, het toenmalige LPF, Leefbaar Nederland of VVD (Beckers et al., 2004).

2.5.6. | CONCLUSIE

De conclusies uit het onderzoek van Beckers et al (2004) is wel, dat het besef van duurzaamheid onder de consumenten bestaat. Er bestaat alleen geen exclusieve duurzame leefstijl, aangezien ieder huishouden weer andere belangen belangrijk vindt e.d. Tevens komt duurzaamheid in het geding, wanneer het ten koste gaat van de tijd of het gemak of wanneer het extra geld kost. Deze aspecten zorgen voor een drempel voor vele huishoudens om daadwerkelijk duurzaam te leven.

Opleiding, inkomen en politieke voorkeur spelen een rol bij de mate van duurzaamheid binnen een huishouden. Ook bestaat er een verschil tussen mannen en vrouwen op het gebied van duurzaamheid. Vrouwen zijn zich over het algemeen bewuster van het milieu en zullen meer duurzaam consumeren in vergelijking met mannen (Beckers et al, 2004). Deze conclusies zijn van belang voor het veldonderzoek van deze scriptie. Op deze manier kunnen de resultaten uit het veldonderzoek worden vergeleken met de relaties die hiervoor zijn gelegd.

2.6. | DUURZAAM CONSUMEREN

In de vorige paragraaf kwam 'duurzaam consumeren' al even aan de orde. In het kader van duurzaam gedrag en het milieubewustzijn van huishoudens is het essentieel dat het begrip duurzaam consumeren nader wordt toegelicht. Wanneer een huishouden aangeeft dat zij zich duurzaam gedraagt, is het van belang dat zij ook duurzaam consumeren.

Duurzaam consumeren houdt in dat er geconsumeerd wordt zonder dat dit nadelig is voor de mens en het milieu (Rijksoverheid, 2011). Hierbij houdt de consument rekening met hoe het product is gemaakt en er wordt niet meer gebruikt dan nodig. Het is in het kader van duurzaam consumeren namelijk van belang dat er minder wordt geconsumeerd, om op deze manier de impact op het milieu te verminderen (Jackson, 2005). Dit kan alleen worden

gedaan wanneer het gedrag van de consument hierop wordt aangepast en de consument een strikte motivatie heeft om duurzaam te consumeren.

Duurzaam consumeren houdt ook in dat na gebruik van het product, het product gerecycled wordt. Tevens is het gebruik van deze producten energiebesparend en dat heeft een positieve uitwerking op het milieu.

De laatste twintig jaar is duurzaam consumeren een belangrijk issue geworden op de internationale milieugenda (Seyfang, 2004). De OECD (Organisation of Economic Cooperation and Development) geeft de volgende definitie aan het begrip duurzaam consumeren: '*sustainable consumption is the use of goods and related products which respond to basic needs and bring a better quality of life, while minimising the use of natural resources and toxic materials as well as the emissions of waste and pollutants over the life cycle, so as not to jeopardise the needs of future generations.*' (Norwegian Ministry of Environment (1994), in OECD (2002): 9)

De Rijksoverheid heeft een aantal tips opgesteld om de consument te helpen om duurzaam te consumeren.

1. *Kies voor producten met milieukeurmerken.* Dit keurmerk geeft aan dat het product duurzaam is geproduceerd. Het Rijk ondersteunt het ECO- keurmerk en het Milieukeur.
2. *Scheid het huishoudelijk afval.* Op deze manier komt het juiste afval bij elkaar en kan er zoveel mogelijk afval worden gerecycled. De afvalberg wordt kleiner.
3. *Energiebesparing.* Bij verbranding van fossiele brandstoffen komen schadelijke stoffen vrij, die slecht zijn voor het milieu. Deze stoffen leiden tot verzuring, luchtverontreiniging en klimaatverandering. Om zo min mogelijk energie te gebruiken is het van belang dat de woning van de consument optimaal geïsoleerd is, zodat er zo min mogelijk energie naar buiten kan ontsnappen.
4. *Groene energie.* Groene energie houdt in dat de huishoudens gebruik maken van hernieuwbare energie welke wordt opgewekt uit wind-, water- of zonne- energie. Deze onuitputtelijke energie wordt ook wel duurzame energie genoemd.
5. *Reis milieubewust en zuiniger.* De fiets is het meest milieuvriendelijke vervoermiddel en er wordt gestimuleerd om dit vervoermiddel zoveel mogelijk te gebruiken in plaats van de auto. Wanneer de consument toch kiest voor de auto, is een energiezuinige auto de beste oplossing. Veel automerken komen tegenwoordig met hybride modellen, zoals een Toyota Prius.
6. *Duurzaam beleggen.* Duurzaam beleggen houdt in dat er wordt belegd in een groenfonds. Een dergelijk groenfonds investeert financieel milieuvriendelijke projecten.
(Opsomming: Rijksoverheid, 2011)

Uit diverse onderzoeken (Roberts (1996); Hallin (1995); Olli et al. (2001); Eagly (1987); Dunlap (1975); Sanne (2002)) is gebleken dat leeftijd, geslacht, opleiding, politieke belangstelling en de gewerkte uren invloed hebben op de duurzame consumptie van een persoon. Zo blijkt dat vooral vrouwen, welke goed zijn opgeleid, ouder zijn, een goed inkomen hebben en op een groene, liberale partij stemmen, meer bezig zijn met duurzaam consumeren (Gilg et al., 2005). Daar tegenover staat dat jongere leeftijdsgroepen, vooral mannen, met een relatief laag inkomen, lage opleiding en minder betrokken zijn bij de politiek, veelal minder duurzaam consumeren.

Het is echter voor vele huishoudens niet gemakkelijk om ineens over te stappen op volledig duurzaam consumeren. Het vereist namelijk een culturele verandering in de gewoontes en het gedrag van de consument (O’Riordan, 2006). Het daadwerkelijk duurzaam consumeren hangt tevens af van waarden, de sociale inhoud die iemand aan het begrip geeft, loyaliteit en sociale relaties (Seyfang, 2004). Duurzaam consumeren wordt vooral beïnvloed door de prioriteiten die een individu hieraan geeft. Het gaat hierbij om een waarde principe (Gilg et al., 2005).

Druk vanuit de omgeving werkt momenteel het beste om personen duurzaam te laten consumeren, welke wordt gevolgd door regelingen op materiaal- en energiegebruik en de beschikbare informatie over milieuproblemen en duurzaamheid. Zoals in voorgaande paragrafen is gebleken, is duurzaamheid niet vanzelfsprekend en volkomen afhankelijk van de gewoontes, houding en principes van de persoon zelf. Daarbij moeten drempels worden overwonnen en het van allerlei kanten worden gestimuleerd, zowel vanuit de thuissituatie als vanuit het bedrijfsleven.

2.7. | RESUMÉ

In voorgaande paragrafen is de theoretische basis van het onderzoek uiteengezet. Uit de definitievorming van de verschillende begrippen blijkt wel dat alle begrippen, zoals consumentengedrag en duurzaamheid, min of meer een relatie met elkaar hebben.

Aan duurzaamheid wordt veel aandacht geschonken dat op verschillende terreinen tot uitdrukking komt. De woningbouw is daar een van. De overheid probeert hierop zoveel mogelijk aan te sturen via beleid en wet- en regelgeving. Dat betekent dat er steeds meer duurzame woningen op de woningmarkt worden aangeboden. De consument reageert daar vervolgens op en vertoont bepaald gedrag. Zij maakt de keuze voor die woning op basis van woonvoorkeuren, eisen, inkomen, emotie en meer. Het feit dat de woning een duurzame woning is, heeft niet bij elk huishouden dezelfde prioriteit. Het ene huishouden vindt dat erg belangrijk en kiest daarom juist voor dat huis. Het andere huishouden vindt het feit dat de woning duurzaam is minder belangrijk en slechts een mooie bijkomstigheid. Dit bepaalt de mate van het duurzaamheidsbesef van de consument die een dergelijk duurzame woning koopt. Wanneer de consument bewust heeft gekozen voor de duurzame woning, wordt er verwacht dat het duurzaamheidsaspect terug te vinden is in het dagelijks leven van die consument. Zij zullen naar verwachting duurzaam consumeren en bij vrijwel alle dagelijkse activiteiten rekening houden met het milieu. De huishoudens die de woning hebben gekocht op basis van bijvoorbeeld puur het inkomen, de architectuur, de ruimte of de locatie en daarbij de duurzame woning als minder belangrijk beschouwen, zal duurzaamheid een minder grote rol spelen in het dagelijks leven van die consument.

2.8. | VERWACHTINGEN ONDERZOEK

In deze paragraaf worden tevens verwachtingen geformuleerd op basis van de literatuur voor het eigen onderzoek. In het tweede gedeelte van deze scriptie wordt onderzocht of deze verwachtingen correct zijn. Figuur 2.4. laat de opsomming zien van de verwachtingen.

**VERWACHTINGEN OP BASIS VAN DE LITERATUUR VOOR EIGEN ONDERZOEK:
DUURZAAMHEID, GEDRAG & WONEN**

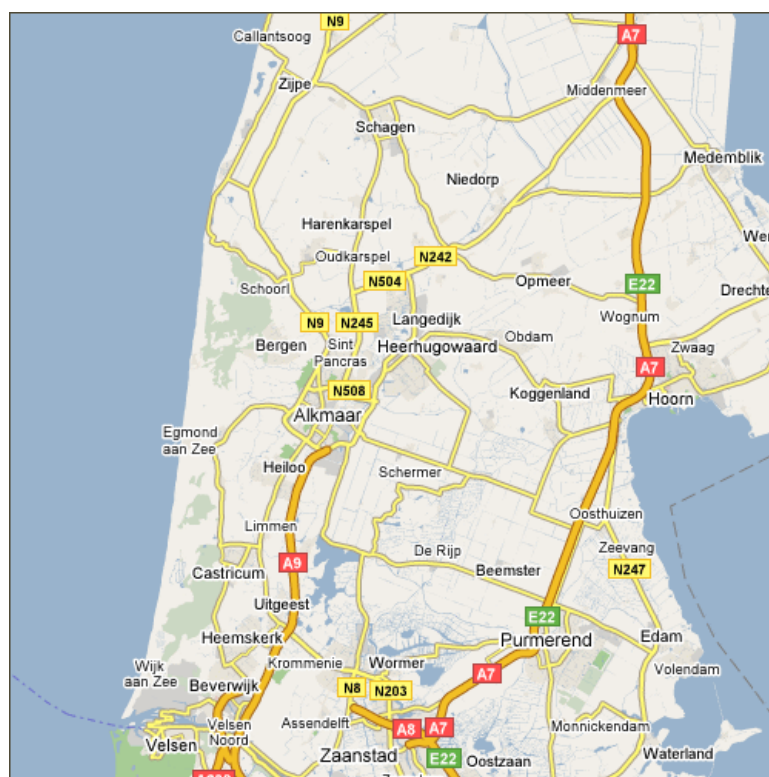
- 1. De huishoudens die wonen in een duurzame woning wonen zullen naar verwachting meer bewust zijn van het milieu en zullen meer rekening houden met het milieu in hun dagelijks leven dan huishoudens die een in minder duurzame woning wonen.*
- 2. De huishoudens die wonen in een duurzame woning en een laag milieubewustzijn hebben, vinden aspecten als de architectuur en comfort van de woning belangrijker.*
- 3. De hoog duurzamen hebben bewust gekozen voor hun duurzame woning. Zij voelen zich verantwoordelijk voor het milieu en dit is terug te vinden in hun gedrag. Zij consumeren ook zoveel mogelijk duurzaam.*
- 4. De bewoners in de duurzame woningen stemmen vooral op linkse politieke partijen.*
- 5. Een duurzame woning wordt niet alleen maar geassocieerd met dubbel glas en optimale isolatie, maar ook de aanwezigheid van zonnepanelen op de woning, een gunstige ligging ten op zichte van de zon en een hoog energielabel.*
- 6. Jonge stellen/ gezinnen zullen naar verwachting de duurzame woning niet hebben gekocht om het feit dat de woning duurzaam is.*
- 7. De huishoudens die niet in een duurzame woning wonen en gericht zijn op duurzaamheid, passen hun woning zonnodig aan, zodat zij toch duurzaam wonen en kunnen consumeren.*

Figuur 2.4. Verwachtingen op basis van de bestudeerde literatuur.

3. | CASESTUDIE

Voor deze scriptie is het relevant om een veldonderzoek uit te voeren. Daarvoor is een casestudie noodzakelijk. Er zijn voor deze scriptie twee woonwijken onderzocht, namelijk een duurzame woonwijk, waarbij bewust rekening gehouden is met duurzaamheid. Verder is een minder duurzame (reguliere) woonwijk onderzocht oftewel een woonwijk waar niet per se rekening gehouden is met duurzaamheid. Wellicht zijn er gaandeweg aanpassingen met betrekking tot duurzaamheid aan deze woningen gedaan. In principe bestaat de gekozen woonwijk uit 'reguliere' woningen.

Er zijn twee wijken gekozen in *Heerhugowaard*, een plaats gelegen ten oosten van Alkmaar, provincie Noord- Holland. De topografische ligging van Heerhugowaard is weergegeven in kaart 3.1. Beide woonwijken in deze stad worden als een aparte casus gezien.

Figuur 3.1. Topografische ligging van Heerhugowaard. Bron: NVM, 2012.

3.1. | CASUS DUURZAME WIJK

De casus die voor dit onderzoek wordt gebruikt, is 'de Stad van de Zon' in de polderstad Heerhugowaard, Noord- Holland. Dit is een voorbeeldproject voor vele gemeenten in Nederland, aangezien zij hier nog veel van kunnen leren. Tevens is dit de grootste duurzame wijk van Nederland en zal naar verwachting het meest bruikbare materiaal opleveren voor dit onderzoek. Dit project past binnen de criteria welke in figuur 2.1. in het vorige hoofdstuk zijn gesteld.

De Stad van de Zon is gebouwd op initiatief van de gemeente Heerhugowaard in samenwerking met Hallokaties, Bouwfonds, Bouwcombinatie Heerhugowaard (BCH) en Woonwaard.

3.1.1. / LIGGING 'DE STAD VAN DE ZON'

De wijk de Stad van de Zon is gelegen in Heerhugowaard- Zuid. De hoofdontsluiting van dit gebied is de provinciale weg N242 en de N508. Tevens wordt het gebied ontsloten door de spoorlijn richting Alkmaar- Den Helder en Amsterdam. De geografische ligging van Heerhugowaard- Zuid is weergegeven in het rode kader in figuur 3.2. Het vierkantje welke binnen dit kader is gelegen, is plandeel 2, oftewel de Stad van de Zon.

Figuur 3.2. Geografische ligging van de Stad van de Zon in Heerhugowaard. Bron: Gemeente Heerhugowaard, 2012.

3.1.2. / ONTWIKKELING 'STAD VAN DE ZON'

In 1993 werden de eerste plannen van de Stad van de Zon gepresenteerd door de gemeente Heerhugowaard. Het waren ambitieuze plannen welke nog nooit eerder waren gepresenteerd in het kader van de gebiedsontwikkeling in Nederland. De belangstelling en de betrokkenheid was groot en er was een gedeelde ambitie aanwezig, namelijk: 'het realiseren van een esthetische kwaliteit passend in een perspectief van duurzame ontwikkeling (Park & ARCADIS, 2007, p.25).' Er gelden echter wel een aantal randwoorden:

- 'VINEX contract en Intergemeentelijke Structuurvisie;
- cultuurhistorie, behoud door ontwikkeling van Middenweg en van het driupland;
- infrastructuur, inpassen van de N242 en de N508 en de Oost- tangent binnen de bestaande geluidscontouren;
- integraal waterbeheer, differentiatie naar kwaliteit en functie en inpassen van de Oostertocht;
- algemene veiligheids-, bouw- en milieuvoorschriften.'

(uit Park & ARCADIS, 2007, p.25)

Bij het ontwerp van het plan heeft de zon altijd centraal gestaan. De duurzame milieukwaliteit staat namelijk centraal bij dit project. De Stad van de Zon is dan ook een grootschalig CO₂ neutrale wijk geworden door de bouw van energiezuinige woningen. CO₂ neutraal houdt in dat er net zoveel energie wordt opgewekt als er wordt verbruikt. Tevens is dit project het grootste woninggebonden zonnepanelenproject van de wereld en daarom heet deze wijk 'De Stad van de Zon'. De meeste straten lopen van oost naar west, waardoor de woningen optimaal profiteren van de zon, zowel door de ligging van de zonnepanelen als de zoninval waardoor de woningen natuurlijke warmte genereren. De Stad van de Zon behelst 1.600 woningen in een plangebied van 3.000 woningen. Het streven was dat de ontwikkelaars

energiezuiniger moesten bouwen dan contractueel is afgesproken. In 2009 heeft prins Willem Alexander de wijk officieel geopend. In 2013 moeten alle woningen in Heerhugowaard- Zuid afgerond zijn.

3.1.3. | BELANGRIJKE KENMERKEN 'DE STAD VAN DE ZON'

De Stad van de Zon maakt deel uit van een van de vier plandelen in Heerhugowaard- Zuid. In 2003 werden de eerste woningen verkocht en was er veel belangstelling voor zowel de duurzame grondgebonden woningen als voor de appartementen. In hetzelfde jaar is een begin gemaakt met het bouwrijp maken van de grond. Tevens is het graven van de waterplas toen gestart, evenals het aanleggen van de heuvels in het recreatiegebied en de dijk naar de N242. Op deze dijk zijn 450 parkeerplaatsen en de drie windturbines gerealiseerd. In 2006 zijn de meeste werkzaamheden in deze wijk afgerond.

Alle woningen die zijn gerealiseerd in de Stad van de Zon zijn energiezuinig met een ISO++ label. Dat houdt in dat de woning zeer goed geïsoleerd is en een dichte bouwconstructie heeft. Tevens beschikken de woningen over een HR- balansventilatie met een HR- LTV- luchtverwarming. Ook is elke woning voorzien van zonnecollectoren op het dak.

Niet alleen deze technische aspecten van de woning zorgen ervoor dat deze bijzondere wijk als duurzaam bestempeld wordt. Tevens door de aanwezigheid van de grote water- en groenvoorzieningen wordt de Stad van de Zon nog duurzamer. Op deze manier worden de aspecten van duurzaamheid op een juiste wijze gecombineerd en maakt het de wijk uniek. Het is een wijk geworden met een grote toekomstwaarde, welke een groot voorbeeld is voor andere gemeenten in Nederland en zelfs voor andere landen in Europa.

Deze duurzame wijk beschikt over vele eigen voorzieningen zoals een basisschool, een bibliotheek, winkels en een wijkcentrum.

3.1.4. | SUBSIDIES

De haalbaarheid van het project is mede te danken aan de vele subsidies die zijn verstrekt aan het project van verschillende organisaties. Niet alleen de gemeente Heerhugowaard heeft ervoor gezorgd dat het project een groot succes werd, maar ook andere partijen.

De *Provincie Noord-Holland* heeft een forse subsidie van 10 miljoen euro aan het project toegezegd. Het doel van deze subsidie was om verschillende partijen met elkaar te verbinden en meerdere subsidieverstrekkingen zover te krijgen om het project ook te subsidiëren (Bakker, 2011).

Energiemaatschappij *Nuon* is nauw betrokken geweest bij het hele project en heeft zelfs opgetreden als adviseur. Zij heeft een bijdrage geleverd aan de energiesystemen voor de bewoners. De bewoners zijn namelijk eigenaar van het zonnepanelensysteem en daarmee van de opgewekte energie. Door de vergoeding die zij daarvoor krijgen, is het voor hen meer rendabel om in een dergelijk systeem te investeren. Nu kan de investering op een kortere termijn worden terugverdiend. Zij moeten echter wel zelf willen investeren in een dergelijk duurzame woning, maar zij moeten geen nadelen ervaren aan de ambitie van de gemeente Heerhugowaard (Bakker, 2011).

Zelfs in Den Haag was men zeer geïnteresseerd in het project welke in Heerhugowaard werd gerealiseerd. Het *Ministerie van Economische Zaken* heeft destijds een budget voor de zonnepanelen ter beschikking gesteld.

Het *Garantiefonds* is in het leven geroepen om gedeeltelijk de aanschaf van de zonnepanelen te kunnen realiseren.

Europa heeft ook de Stad van de Zon flink gesubsidieerd. Er is nu een samenwerkingsverband ontstaan onder de naam *Suncities* die bestaat uit de 'Stad van de Zon' en een project uit Duitsland en Engeland. In dit project wordt lering getrokken uit de duurzame wijk in Heerhugowaard en nieuwe kennis geput, die uiteindelijk ter beschikking wordt gesteld aan heel Europa.

3.1.5. | IMPRESSIEBEELDEN

In deze paragraaf worden een aantal impressies, in de vorm van fotomateriaal, gepresenteerd om een duidelijk beeld te krijgen van de Stad van de Zon.

Figuur 3.3. De Stad van de Zon, Heerhugowaard. Bron: Gemeente Heerhugowaard, 2011.

In de wijk is een recreatiegebied gerealiseerd welke bestaat uit ecologische zones, bos en een groot oppervlakte water van zwemkwaliteit. Dit recreatiegebied heet het 'Park van Luna'. In dit park zijn tevens drie windturbines geplaatst.

Figuur 3.4. Het park van Luna, gelegen nabij de Stad van de Zon. Bron: Gemeente Heerhugowaard, 2011.

Figuur 3.5. Duurzame woning de Stad van de Zon. Bron: Gemeente Heerhugowaard, 2011.

De Stad van de Zon heeft een uiteenlopende architectuur, zie figuur 3.5. – 3.7. De wijk is voorzien van zowel rijtjeswoningen, als twee-onder-één-kap woningen en vrijstaande woningen. Op deze manier biedt de wijk een groot aanbod voor verschillende huishoudens.

Figuur 3.6. Bijzondere architectuur in de Stad van de Zon. Bron: Moeke, 2012 (eigen foto)

Figuur 3.7. Vrijstaande woning in de 'Stad van de Zon'. Bron: Niki.nl, 2012

3.1.6. | STATISTISCHE GEGEVENS 'DE STAD VAN DE ZON'

Om een duidelijk beeld te krijgen van een dergelijke wijk, is het van belang enkele statistische gegevens van de wijk op een rijtje te zetten. Op deze manier kan er een algemeen profiel van de casus worden geschetst. In tabel 2 zijn deze gegevens weergegeven van de wijk de Stad van de Zon.

Woningen			
Aantal woningen	1.275	Gemiddelde waarde	€252.000,-
Koopwoningen	72 %	Te koop anno april 2012	70 woningen
Huurwoningen	28 %	Te huur anno april 2012	7 woningen

Inwoners			
Aantal inwoners	3.070	Aantal huishoudens	1.220
t/m 14 jaar	26 %	Éénpersoons	27 %
15 t/m 24 jaar	8 %	Zonder kinderen	29 %
25 t/m 44 jaar	48 %	Met kinderen	45 %

45 t/m 64 jaar	15 %		
65 en ouder	4 %		

Inkomens			
Inkomen ontvangers	onbekend	Lage inkomens	31 %
Gemiddelde inkomen	onbekend	Hoge inkomens	24 %
Inkomen per inwoner	€23,600 per jaar	Niet actieven	13 %
		Pensioen gerechtigden	5 %

Tabel 2. Statistische gegevens van de wijk de Stad van de Zon. Bron: huizenzoeker.nl & Statline, 2012

Het grootste gedeelte van de woningen in de Stad van de Zon zijn koopwoningen. Qua soorten huishoudens is het relatief verdeeld. Het percentage stellen met kinderen is het hoogst. Logisch daarbij is dat de huishoudens in de leeftijdscategorie 25 t/m 44 jaar het meest vertegenwoordigd zijn. In deze leeftijdscategorie krijgen vrouwen de meeste kinderen en wonen de kinderen nog thuis.

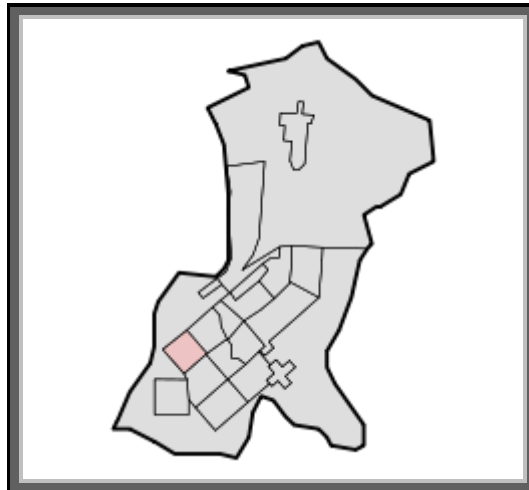
In tabel 2 is te zien dat een aantal kolommen niet zijn ingevuld. De oorzaak hiervan is dat de Stad van de Zon nog niet geheel is afgerond en dus nog niet alle gegevens in kaart te brengen zijn op dit moment. De enquête die voor dit onderzoek uitgevoerd is, zal hopelijk meer inzicht geven in de niet ingevulde kolommen.

3.2. | CASUS MINDER DUURZAME WIJK

Voor deze scriptie moet tevens een minder duurzame woonwijk worden onderzocht. De keuze is gemaakt om een wijk te nemen die ook gelegen is in Heerhugowaard. Hier is bewust voor gekozen, aangezien de beide wijken dan beter met elkaar te vergelijken zijn. Een van de belangrijkste redenen is dat de prijzen van de woningen beter met elkaar te vergelijken zijn. Het prijspeil van een woning in het westen van Nederland ligt namelijk hoger dan in het oosten/noorden van het land. Wanneer de woningen van de Stad van de Zon vergeleken zouden worden met een reguliere woonwijk in bijvoorbeeld Emmen (noord- oost Nederland), zou dit betekenen dat er appels met peren worden vergeleken.

3.2.1. | 'BUTTERHUIZEN'

Een woonwijk binnen Heerhugowaard die als een reguliere woonwijk bestempeld kan worden en waarvan de woningen niet sterk verouderd zijn, is Butterhuizen. Deze wijk is roze gearceerd in figuur 3.8. Butterhuizen zal worden vergeleken met de duurzame wijk de Stad van Zon, om de verschillen en overeenkomsten tussen de bewoners te kunnen ontdekken. Daarbij wordt de nadruk gelegd op het gedrag van deze beide doelgroepen.

*Figuur 3.8. Topografische ligging van Butterhuizen in Heerhugowaard.
Bron: Wikipedia, 2012.*

De eerste paal in Butterhuizen werd op 21 november 1990 in de grond geslagen (butterhuizen.info, 2011) en vijf jaar later zijn er in totaal 1.300 woningen in deze wijk gerealiseerd. Het is een gevarieerde wijk, zowel in soorten woningen (appartementen, vrije sector woningen, huurwoningen, koopwoningen) als in de architectuur. Oorspronkelijk was deze wijk een buurtschap welke gelegen was aan de N242 en bestond voornamelijk uit lintbebouwing. Toen Heerhugowaard begon te groeien eind jaren 1980, is er in 1990 begonnen met de nieuwbouw om de deze buurtschap heen. In 1995 was de gehele wijk afgerond. De wijk wordt vooral gekenmerkt door het vele groen wat aanwezig is. Tevens begeeft zich naast de wijk een recreatiegebied. Dit recreatiegebied eveneens onderdeel uit van de Stad van de Zon. Butterhuizen is momenteel een van de populairste wijken van Heerhugowaard.

3.2.2. | IMPRESSIEBEELDEN

Deze paragraaf laat een impressie zien van hoe Butterhuizen eruitziet. Evenals in de Stad van de Zon bestaat Butterhuizen uit vele soorten woningen zoals rijtjeswoningen, appartementen, twee-onder-één-kap woningen en vrijstaande woningen. Op deze manier trekt de wijk verschillende soorten huishoudens aan. De figuren 3.9. en 3.10. zijn impressiebeelden van enkele soorten woningen in de wijk Butterhuizen.

Figuur 3.9. Impressiebeelden van woningen in Butterhuizen. Bron: funda.nl, 2011.

Figuur 3.10. Impressiebeelden van woningen in Butterhuizen. Bron: funda.nl, 2012

3.2.3. | STATISTISCHE GEGEVENS 'BUTTERHUIZEN'

Om een eenduidig profiel te schetsen van de wijk Butterhuizen, zijn er statistische gegevens verzameld. In tabel 3 worden deze gegevens gepresenteerd.

Woningen			
Aantal woningen	1.255	Gemiddelde waarde	€ 228.000
Koopwoningen	69 %	Te koop anno 2012	28 woningen
Huurwoningen	31 %	Te huur anno 2012	0 woningen

Inwoners			
Aantal inwoners	3.265	Aantal huishoudens	1.250
t/m 14 jaar	22 %	Éénpersoons	25 %
15 t/m 24 jaar	12 %	Zonder kinderen	28 %
25 t/m 44 jaar	25 %	Met kinderen	47 %
45 t/m 64 jaar	32 %		
65 en ouder	9 %		

Inkomens			
Inkomen ontvangers	2.000	Lage inkomens	25 %
Gemiddelde inkomen	€ 19.000	Hoge inkomens	31 %
Inkomen per inwoner	€ 12.000	Niet actieven	17 %
		Pensioen gerechtigden	11 %

Tabel 3. Statistische gegevens van de wijk Butterhuizen. Bron: huizenzoeker.nl & Statline, 2012

Butterhuizen bestaat voornamelijk uit koopwoningen en er wonen vooral gezinnen met kinderen. Daarmee heeft de wijk Butterhuizen een vergelijkbaar profiel als de wijk de Stad van de Zon. Echter zijn de gezinnen die wonen in Butterhuizen relatief ouder dan de bewoners van de Stad van de Zon. De gezinnen in Butterhuizen hebben naar alle waarschijnlijkheid oudere thuiswonende kinderen dan de gezinnen in de Stad van de Zon.

4. | ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten van deze scriptie gepresenteerd. Voor het empirisch onderzoek is een enquête uitgevoerd die is opgenomen in bijlage 2 en bijlage 3. Beide casus zijn voorzien van een aparte vragenlijst. Deze onderzoeksresultaten dienen antwoord te geven op de geformuleerde probleemstelling van deze scriptie.

Er is voor gekozen om 250 enquêtes per casus te verspreiden. De enquêtes zijn in de brievenbus gegooid en de respondenten konden de enquêtes inleveren bij de plaatselijke Albert Heijn. Deze winkel is precies gesitueerd in het midden van beide wijken. Op deze manier moest het voor de respondenten een zo laag mogelijke drempel vormen om de enquêtes daadwerkelijk in te leveren. In de Albert Heijn mocht een doos worden geplaatst waarin de vragenlijsten gedeponneerd konden worden.

Gezien het kwalitatieve karakter van deze scriptie, is het van belang dat er in de enquête ook de 'diepte' in moet worden gegaan. De meningen en achterliggende gedachten van de respondenten zijn hierbij belangrijk. Waarom maken de bewoners de keuze voor een duurzame woning, waar is dit opgebaseerd? In deze vragen moet naar voren komen, of de bewoners van de Stad van de Zon bewust hebben gekozen voor hun huidige woning en of zij daadwerkelijk ander gedrag vertonen ten aanzien van duurzaamheid in vergelijking met de bewoners van de andere casus. De vragen die hierbij horen zijn terug te vinden in bijlage 2, onder het kopje *onderzoeksgegevens*.

4.1. | RESPONDENTEN

Zoals hierboven al was aangegeven, zijn er in totaal 500 enquêtes verspreid over de twee genoemde casus (zie hoofdstuk 3). De verwachte respons van de enquête is 10%, zowel in Butterhuizen als in de Stad van de Zon. Een week na de verspreiding van de vragenlijsten, is de doos met de ingevulde enquêtes opgehaald. In eerste instantie zijn uit de wijk Butterhuizen de meeste respondenten gekomen, namelijk 22 enquêtes. Helaas zijn er maar vier respondenten uit de Stad van de Zon. Dit is te weinig en er is naar een andere oplossing gezocht om alsnog de aantal benodigde vragenlijsten te bemachtigen. Dit is namelijk van essentieel belang voor het onderzoek. Er kan namelijk geen conclusie worden getrokken uit vier enquêtes. Een week later zijn de enquêtes persoonlijk aan de deur afgenomen en zijn alle data alsnog verzameld. In de Stad van Zon zijn uiteindelijk 24 enquêtes binnengehaald.

De resultaten van de enquêtes van beide wijken zijn verwerkt in Excel. Dit om een duidelijk en helder beeld te krijgen van de gegevens. Tevens is er een onderscheid gemaakt tussen de resultaten van de mannen en van de vrouwen. Zoals in theoretisch kader al naar voren was gekomen, verschillen mannen en vrouwen van mening en zij hebben vaak een andere kijk op zaken. In het theoretisch kader is namelijk ook naar voren gekomen dat vrouwen veelal milieubewuster zijn aangelegd dan mannen. Daarom is er bewust voor gekozen, ook bij het verwerken van de enquêtes een onderscheid te maken tussen mannen en vrouwen, om te kunnen ondervinden of er daadwerkelijk een verschil bestaat tussen de mannen en de vrouwen.

Uit de resultaten is tevens gebleken dat slechts vijf mannen de enquête hebben ingevuld en maar liefst 19 vrouwen. Een belangrijke reden hiervoor kan zijn, dat overdag de enquêtes persoonlijk zijn afgenomen en veel vrouwen op dat tijdstip thuis zijn vanwege de kinderen.

Gezien de geringe resultaten uit de enquêtes is ervoor gekozen om een diepte- interview af te nemen met een persoon van de ontwikkelende partij van de Stad van de Zon. Dit is tevens gedaan om het analyiseniveau van deze scriptie enigszins te verhogen. De vragenlijst van dit semi- gestructureerde interview is terug te vinden in bijlage 4. Het doel van dit interview was om de mening en gedachtegang van een professional te achterhalen over de onderzoeksresultaten van deze scriptie. De geïnterviewde wil echter anoniem blijven in dit onderzoek.

4.2. | RESULTATEN 'STAD VAN DE ZON' & 'BUTTERHUIZEN'

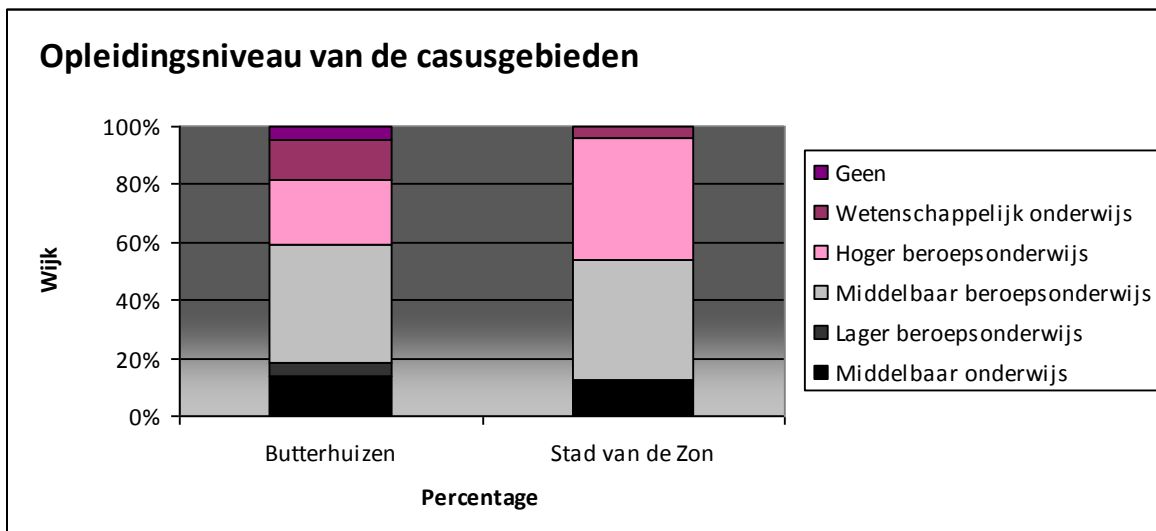
In deze paragraaf worden de onderzoeksresultaten uit de enquêtes van de Stad van de Zon en Butterhuizen gepresenteerd en beoordeeld. Allereerst wordt er gekeken naar het algemeen profiel van de wijk op basis van de gegevens van de enquêtes. Daarna worden de conclusies getrokken uit de open vragen uit de enquêtes. In de enquêtes van beide wijken zijn een aantal dezelfde vragen gesteld. De resultaten van deze vragen worden eerst gepresenteerd. In de paragrafen daarna worden de resultaten uit de overige vragen overzichtelijk gepresenteerd.

4.2.1. | ALGEMEEN WIJKPROFIEL

Het algemeen profiel van de wijk geeft weer, welke demografische kenmerken de bewoners hebben. Kenmerken die hierbij centraal staan zijn leeftijd, gezinssamenstelling en opleidingsniveau.

Op basis van de enquêtes wordt de Stad van de Zon gekenmerkt door een relatief jonge bevolkingsgroep. De enquêtes zijn voornamelijk ingevuld door vrouwen uit de leeftijdscategorie 25/56 jaar en door mannen uit de leeftijdscategorie 36/60 jaar. Deze bevolkingsgroep wordt gekenmerkt door jonge gezinnen met thuiswonende kinderen. Doorgaans hebben de respondenten een MBO- of HBO- diploma behaald (zie grafiek 4.1.). De respondenten uit de Stad van de Zon zijn voornamelijk huiseigenaren, namelijk 23 van de 24 respondenten. Slechts één respondent huurt op dit moment een woning. Deze uitkomsten met betrekking tot de inwoners en de eigendomsvorm komen tevens overeen met de statistische gegevens die gepresenteerd zijn in tabel 2 in het vorige hoofdstuk. De gemiddelde woonduur van de respondenten is 4,8 jaar. In 2003 zijn de eerste bewoners in de wijk komen wonen. De Stad van de Zon wordt gefaseerd ontwikkeld en dat betekent dat er in 2009 ook nieuwe woningen zijn opgeleverd. De ene bewoner woont er wellicht al negen jaar, terwijl de andere pas twee jaar in zijn of haar woning woont. Uit de gemiddelde woonduur kan geen conclusie worden getrokken.

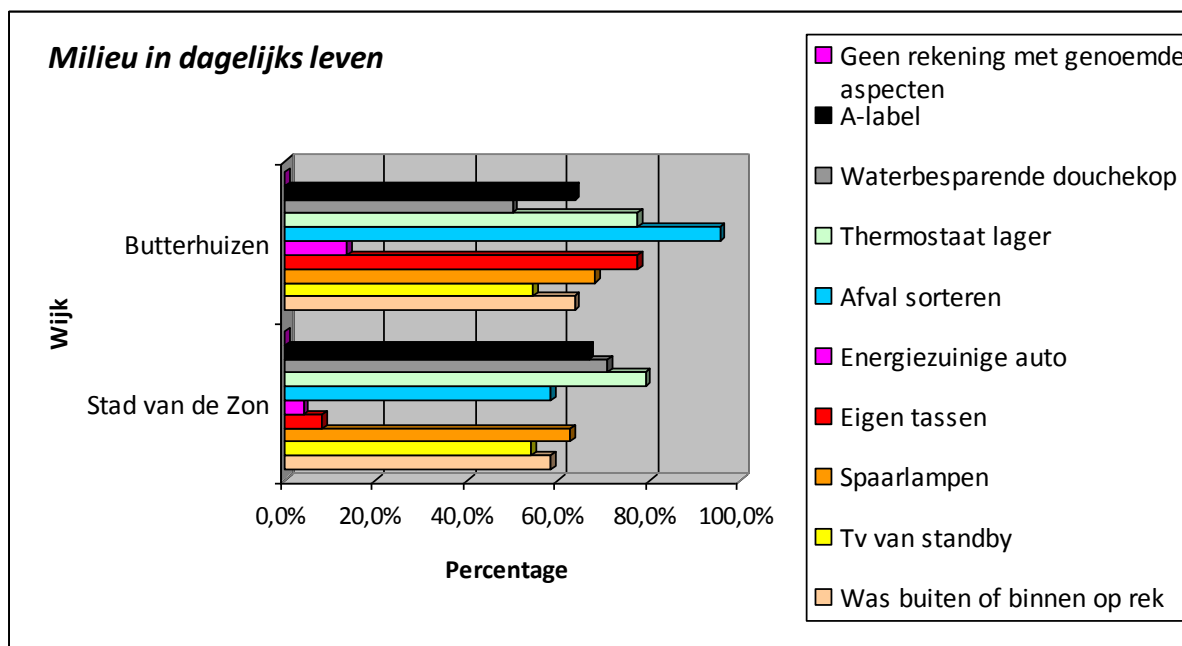
Butterhuizen wordt ook gekenmerkt door voornamelijk gezinnen met thuiswonende kinderen. Deze kinderen zijn echter al iets ouder, gezien de leeftijdscategorie van de respondenten (50/70 jaar). De respondenten beschikken veelal over een MBO- of HBO- diploma (zie grafiek 4.1.) en wonen gemiddeld 12,8 jaar in deze buurt. De wijk bestaat grotendeels uit koopwoningen. Wanneer deze gegevens tegen tabel 3 uit het vorige hoofdstuk worden afgezet, blijken de gegevens uit de enquêtes overeen te komen met deze tabel.

Grafiek 4.1. Opleidingsniveau van de respondenten uit de casusgebieden. Bron: Moeke, 2012

4.2.2. | MILIEU IN DAGELIJKS LEVEN

Iedereen houdt op zijn of haar eigen manier rekening met het milieu. Dit kan dan ook op verschillende manieren. De ene vindt afvalscheiding en het wonen in een duurzame woning voldoende. De andere woont in een duurzame woning, consumeert duurzaam en houdt met zijn of haar leefstijl in alle opzichten rekening met het milieu. Een label aan duurzaamheid koppelen met daarin specifiek omschrijven wat duurzaam gedrag is, is lastig. Het is een waarde- kwestie, aangezien de ene respondent denkt veel aandacht te schenken aan milieu, maar in vergelijking met een ander daadwerkelijk minder rekening houdt met het milieu. Naar verwachting zullen de huishoudens die woonachtig zijn in de Stad van de Zon zich meer bewust zijn van het milieu, omdat zij in een duurzame woning wonen. Op deze manier worden zij eerder herinnerd aan de milieuproblematiek en zal dit zich vertalen naar hun gedrag.

Grafiek 4.2. Rekening houden met milieu in dagelijks leven, Stad van de Zon en Butterhuizen. Bron: Moeke, 2012

Grafiek 4.2. geeft een totaaloverzicht weer van hoe de respondenten van de Stad van de Zon en Butterhuizen in hun dagelijks leven rekening houden met het milieu. Er zijn negen factoren genoemd waarmee het milieu bespaard kan worden. De respondenten uit beide wijken houden zich allemaal op hun eigen manier bezig met het milieu. De ene wat meer dan de ander, maar iedereen doet er wel iets aan.

De respondenten uit Butterhuizen doen vooral aan afvalscheiding, zetten de thermostaat lager wanneer zijn weggaan of gaan slapen of gebruiken vooral eigen tassen wanneer zij gaan winkelen. Niemand geeft hierbij aan dat hij of zij geen rekening houdt met het milieu.

De respondenten uit de Stad van de Zon proberen energie te besparen door de thermostaat lager te zetten wanneer zij weggaan of gaan slapen. Verder hebben veel van de respondenten een waterbesparende douchekop. Ook beschikken veel huishoudens over elektrische apparaten met minimaal een A- label. Gezien het feit dat de Stad van de Zon een duurzame wijk is, was de verwachting dat op alle negen aspecten hoger was gescoord in vergelijking met Butterhuizen. De respondenten uit deze wijk houden lang niet met alle duurzaamheidsaspecten rekening.

De algehele conclusie uit deze grafiek is dat er in beide wijken rekening wordt gehouden met het milieu. In Butterhuizen liggen zelfs de percentages hoger dan in de Stad van de Zon. Het blijkt wel dat iedereen op zijn of haar eigen manier rekening houdt met het milieu. Het is net waar iemand veel waarde aan hecht of wat gemakkelijk voor handen ligt. Het is dus op basis van deze grafiek niet te stellen dat de huishoudens die in een duurzame wijk wonen ook per se meer rekening houden met het milieu. Qua gedrag verschillen zij nauwelijks met de huishoudens die wonen in een minder duurzame woning. Op basis van grafiek 4.1. blijkt zelfs dat de bewoners van de Stad van de Zon in verhouding minder rekening houden met het milieu. De meesten zijn zich wel bewust van de milieuproblematiek die momenteel speelt, maar doen er naar eigen zeggen te weinig mee.

4.2.3. | BELANGRIJKSTE REDEN KOOP/HUUR WONING

Iedere consument heeft woonwensen en een woonvoorkeur. De woning moet namelijk in een aantal behoeften van een huishouden kunnen voorzien. In beide wijken zijn de respondenten gevraagd welk aspect doorslaggevend is geweest voor de koop of huur van de woning. In de Stad van de Zon blijkt dat slechts 2 van de 24 ondervraagden de duurzame woning zelf de belangrijkste reden is geweest om de huidige woning te kopen of te huren. Bij het huren van een woning schijnt duurzaamheid feitelijk helemaal geen invloed te hebben, aangezien huurders een woning toebedeeld krijgen en hun woonvoorkeuren en –behoeften niet of nauwelijks een rol spelen.

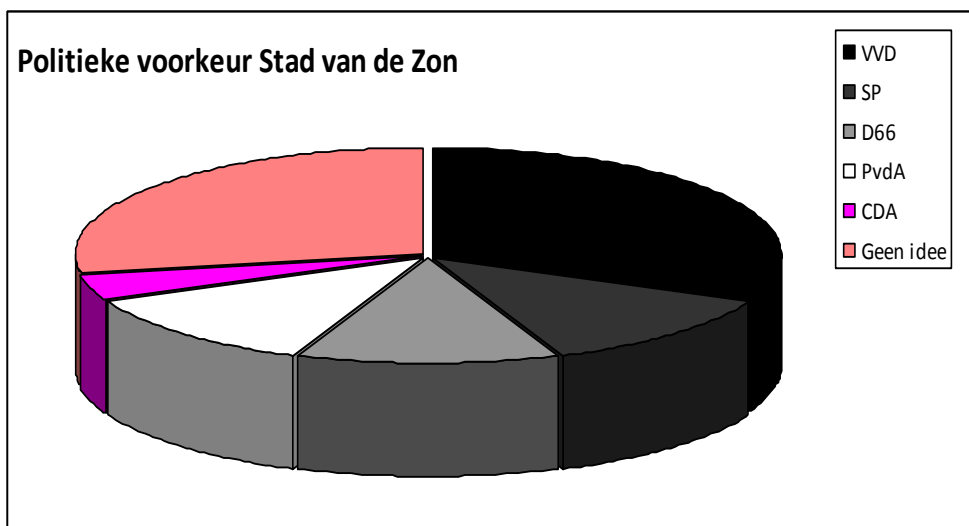
Kopers van een woning geven vooral de voorkeur aan de ligging van de woning en de grootte van de woning. Deze twee aspecten vormen de belangrijkste woonvoorkeuren van de consument. Een enkeling geeft voorkeur aan de architectuur of het feit dat de woning een nieuwbouw woning is en gepaard gaat met veel comfort. Uit de enquête is dan ook gebleken dat de respondenten die comfort belangrijk vinden, weinig interesse hebben in duurzaamheid. Zij denken namelijk dat duurzaamheid ten koste gaat van de comfort van de woning.

De resultaten van de respondenten uit Butterhuizen komen vrijwel overeen met de uitkomsten van de Stad van de Zon. De ligging van de woning is de belangrijkste reden van de keuze voor de huidige woning. De grootte van de woning komt op een tweede plek. De antwoorden tussen de mannen en de vrouwen zijn gelijk aan elkaar.

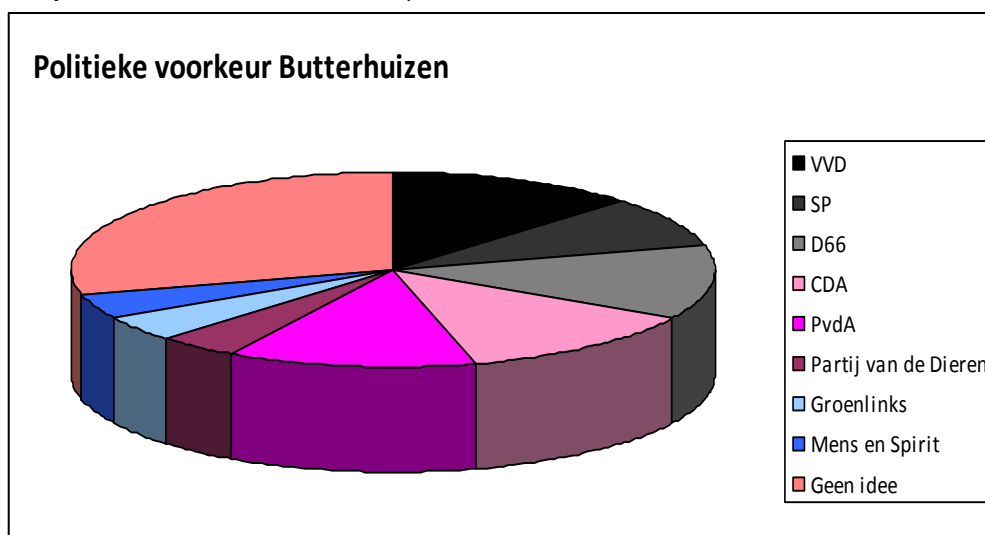
Uit bovenstaande resultaten blijkt dat als duurzaamheid op grote schaal wordt toegepast, het op de achtergrond dreigt te komen. Locatie en de grootte van de woning blijken belangrijker te zijn bij de keuze van een woning. In het geval van de Stad van de Zon worden de woningen duurzaam gebouwd duurzaamheid, terwijl de consument hier niet om heeft gevraagd. De Stad van de Zon is een aanbod- gestuurd project. Dit wordt bevestigd in het diepte- interview dat heeft plaatsgevonden met een persoon van één van de ontwikkelende partijen. Uit dit gesprek is gebleken dat de Stad van de Zon als project een 'politiek spelletje' was. *'Het is niet meer dan een visitekaartje voor de gemeente en voor de ontwikkelende partijen een prachtig project, omdat er veel geld verdiend kon worden gezien het duurzame karakter van de wijk. Meer is het niet.'* (citaat geïnterviewde). Het feit dat de woning duurzaam is, is voor de consument een interessante bijkomstigheid. Doordat de overheid en ontwikkelende partijen zelf het initiatief hebben genomen om de Stad van de Zon een duurzaam en gezond karakter te geven, is er niet gekeken naar de daadwerkelijke vraag naar duurzame woningen. En aangezien duurzaamheid toch nog weinig invloed blijkt te hebben in het dagelijks leven van de consument, heeft het aspect weinig tot geen prioriteit bij het kopen of huren van een woning. Ondanks het feit dat Nederlanders zich wel bewust zijn van de milieuproblematiek en hoe zij kunnen bijdragen aan een beter en gezonder milieu.

4.2.4. | POLITIEKE VOORKEUREN

In het theoretisch kader van deze scriptie is naar voren gekomen, dat de politieke voorkeur van een persoon een rol speelt bij het milieubewustzijn. De respondenten uit de beide wijken hebben in de enquête hun politieke voorkeur aangegeven. In de grafieken 4.3. en 4.4. worden de voorkeuren uit beide wijken gepresenteerd. In Butterhuizen zijn de uitkomsten meer uiteenlopend dan de uitkomsten van de Stad van de Zon. In de duurzame wijk hebben acht respondenten gestemd op de VVD, drie op de SP, drie op D66 en drie op de Partij van de Arbeid. Maar liefst zeven respondenten wisten niet op welke partij zij zouden stemmen. Belangrijke redenen die hiervoor worden aangedragen zijn, dat de betreffende persoon zich niet genoeg in de politiek heeft verdiept om op deze vraag een goed antwoord te geven of dat diegene geen vertrouwen heeft in de politiek en daarom geen antwoord geeft. Grafiek 4.3. geeft de uitkomsten van de Stad van de Zon weer en de VVD blijkt de grootste partij te zijn. De respondenten uit Butterhuizen hebben minder eenzijdig hun politieke voorkeur aangegeven. In grafiek 4.4. is duidelijk te zien dat 8 van de 22 respondenten hebben gestemd op een rechtse partij als de VVD en het CDA. Zeven respondenten gaven aan dat zij momenteel geen voorkeur geven aan een bepaalde partij. Zes respondenten stemmen op een linkse partij. Één persoon stemt op de Partij voor Mens en Spirit. Dit is een partij die een balans zoekt tussen het gevoel en het verstand. Dit is een meer spiritueel ingestelde partij.

Grafiek 4.3. Politieke voorkeuren respondenten Stad van de Zon. Bron: Moeke, 2012

Grafiek 4.4. Politieke voorkeuren respondenten Butterhuizen. Bron: Moeke, 2012

De uitkomsten van de politieke voorkeuren geven geen eenduidig beeld. Allereerst blijkt dat de respondenten uit de Stad van de Zon vooral stemmen op meer rechtse partijen. Consumenten met een lage waardering voor duurzaamheid, stemmen vooral op deze partijen. Dat is het tegenovergestelde van de verwachting van de respondenten uit de duurzame wijk. De verwachting was namelijk dat de bewoners in de duurzame wijk veelal meer waarde hechten aan duurzaamheid dan bewoners uit minder duurzame wijken. De uitkomsten van de enquêtes geven dit niet weer. Ten tweede weten in beide wijken een groot aandeel van de respondenten niet op welke partij zij zouden stemmen. Wanneer de respondent betrokken is bij de maatschappij en veel waarde hecht aan duurzaamheid, heeft de respondent wellicht een idee op welke partij hij of zij zal gaan stemmen. Het invullen van 'geen idee' bewijst dat er weinig interesse is in de politiek. In de Stad van de Zon zou verwacht worden dat het aantal respondenten die 'geen idee' hebben ingevuld minder groot zou zijn.

4.3. | SPECIFIEKE RESULTATEN 'DE STAD VAN DE ZON'

In de enquête zijn een aantal vragen geformuleerd die specifiek voor de respondenten van de Stad van de Zon bedoeld waren. In deze paragraaf komen deze resultaten aan de orde.

4.3.1. | SEGMENTATIE DUURZAAMHEID

In de enquête zijn de respondenten van de Stad van de Zon gevraagd in hoeverre zij duurzaam zijn wat betreft hun gedrag in het dagelijks leven. Er zijn drie segmenten van duurzaamheid, namelijk de laag duurzamen, de middelhoge- en de hoog duurzamen. De laag duurzamen worden gekenmerkt door het leven in het hier en nu. Ze houden erg van gemak, het eigen belang staat centraal, zijn materialistisch ingesteld en zijn niet bezorgd over het milieu. De middelhoge en hoog duurzamen hebben dezelfde mentaliteit; zij zijn bezorgd over het milieu, willen milieubewust leven, zijn gehecht aan maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven, zijn betrokken bij de buurt en hebben verantwoordelijkheidsgevoel voor de maatschappij. De hoog duurzamen willen daarnaast milieuvriendelijk consumeren, willen meer betalen voor milieuvriendelijke producten en zijn betrokken bij de wereldgemeenschap. Bij deze vraag is gekeken of er ook een verschil bestaat tussen de antwoorden van de mannen en de vrouwen. Zoals in het theoretisch kader al naar voren kwam, blijken vrouwen zich bewuster te zijn van het milieu en leven dan ook duurzamer en bewuster dan mannen. Nu is het de vraag of dit ook het geval is bij de bewoners van deze duurzame wijk.

Eerst wordt er ingegaan op de indeling van de mannen: één man heeft zich ingedeeld in laag-middelhoog segment en vindt van zichzelf dat hij niet duurzaam leeft. Twee van de vijf mannelijke respondenten uit de Stad van de Zon hebben geantwoord dat zij middelhoog duurzaam zijn. Eén van deze mannen heeft gezegd: *'wanneer wij iets niet- energiezuinig of niet- duurzaam willen hebben, doen we dat uiteindelijk eigenlijk wel. Verder proberen we er wel zoveel mogelijk rekening mee te houden.'* Eén man vindt zichzelf middelhoog- hoog duurzaam en één man deelt zichzelf in het hoog duurzaamsegment. Helaas heeft deze respondent niet aangegeven waarom hij zichzelf in dit segment heeft geplaatst. Wel geeft hij aan dat hij in een energiezuinig huis woont en een energiezuinige auto heeft. Het is overigens wel bijzonder dat deze man zichzelf plaatst binnen de hoog duurzamen en wanneer diegene wordt gevraagd of hij bewust voor de duurzame woning heeft gekozen, is zijn antwoord negatief. Duurzaamheid is geen reden geweest. En dat is wonderlijk, vooral gezien de omschrijving van het segment 'hoog duurzamen'. Afgezien van de respondent die zichzelf niet duurzaam vindt, vinden de rest van de respondenten dat zij rekening houden met het milieu.

Twee vrouwen hebben zich ingedeeld in het segment laag duurzaam. Hierbij wordt aangegeven dat woongenot voorop staat of dat het eigen belang van het gezin belangrijker is. Er wordt bij deze beide huishoudens geen rekening gehouden met het milieu, althans niet bewust of met een reden. Twee vrouwen hebben zich ingedeeld in het segment laag-middelhoog duurzaam: *'Ik ben mij niet altijd, misschien zelfs onvoldoende bewust van milieuvriendelijke middelen. Het kan beter en daar ben ik mij bewust van.'* En *'Ik ben er wel mee bezig, maar het staat niet centraal in mijn dagelijks leven.'*

Veertien vrouwen voelen zich middelhoog duurzaam. Uit de motivaties waarom deze respondenten hebben gekozen voor deze segmentatie, blijkt dat iedereen wel rekening houdt met het milieu, maar een eigen invulling geeft aan duurzaamheid en duurzaam gedrag. De

ene doet misschien minder dan een ander aan een gezond milieu, terwijl diegene vindt dat hij/zij er veel aandacht aan besteed.

Onder de vrouwelijke respondenten heeft niemand zich ingedeeld in het segment 'hoog duurzaam'. Dat is opmerkelijk, gezien het feit dat meer vrouwen de enquête hebben ingevuld dan mannen, terwijl één man zich nog heeft ingeschaald bij de hoog- duurzamen. Tevens bleek uit het theoretisch kader, dat over het algemeen meer mannen zichzelf indelen bij de laag duurzamen en de vrouwen daarentegen relatief meer bij de hoog duurzamen. De uitkomst dat geen enkele vrouw zich heeft ingedeeld in het segment 'hoog duurzaam', heeft wellicht weer te maken met het feit dat duurzaamheid afhankelijk is van hoeveel waarde iemand er aan hecht en wat voor diegene duurzaamheid betekent.

4.3.2. | *STELLING*

|| Ik leef net zoals mijn woning is bestempeld: duurzaam!

In de enquête is een stelling opgenomen, waarop de respondenten moesten reageren. Zeven van de 24 respondenten geven aan dat zij het eens zijn met de bovenstaande stelling. Argumenten die worden aangedragen zijn, dat men geeft om de toekomst van de kinderen en de kleinkinderen, dat hun leefstijl duurzaam is, dat spullen worden gemaakt, hergebruikt worden of naar de kringloopwinkel worden gebracht (weinig weggooien), dat ze zuinig op spullen zijn en bewust energie besparen. Drie respondenten geven aan dat zij het gedeeltelijk eens zijn met de stelling. Reden voor deze twijfel is het feit dat het bewustzijn wel aanwezig is, maar er niet volledig naar wordt geleefd. Een andere reden die wordt gegeven is dat de respondent weet dat het beter kan en dat de situatie zal worden verbeterd op termijn. Twaalf, en dus de helft van de respondenten, zijn het niet eens met de stelling. Belangrijke argumenten hierbij zijn, dat de ondervraagde meer rekening met milieu zou kunnen houden en dat er nog veel verbeterpunten zijn. Andere redenen zijn dat duurzaam leven geen drijfveer is of dat diegene wil leven zoals hij of zij wil.

De reacties die op deze stelling zijn gekomen, geven aan, dat slechts 29% van de respondenten duurzaam leeft. Het is dan ook nog in twijfel te trekken in hoeverre deze huishoudens duurzaam leven. In het kader van deze scriptie is dit een relatief laag percentage. Verwacht was namelijk dat bewoners van een duurzame woning meer rekening houden met milieu in het dagelijks leven en dat dit percentage zeker hoger zou liggen. In de praktijk, in dit geval de Stad van de Zon, lijkt dit niet het geval. De helft van de respondenten leven niet zoals de woning is bestempeld en drie spreken een twijfel uit. Kortom, de meerderheid van de respondenten leeft niet zoals de woning is bestempeld: duurzaam. Het gedrag van huishoudens in duurzame woningen kan dus niet worden gekoppeld aan het feit dat de woning duurzaam is.

4.4. | SPECIFIEKE RESULTATEN 'BUTTERHUIZEN'

In de enquête zijn een aantal vragen geformuleerd die specifiek voor de respondenten van Butterhuizen bedoeld waren. In deze paragraaf komen deze resultaten aan de orde.

4.4.1. | *VERHUIZEN NAAR 'STAD VAN DE ZON'?*

De vraag is gesteld aan de bewoners van Butterhuizen, indien het huishouden nu zou moeten verhuizen, zij dan zouden kiezen voor een duurzame woning in de wijk de Stad van de Zon in

Heerhugowaard. 6 van de 22 respondenten heeft geantwoord op termijn wel te willen verhuizen naar de Stad van de Zon. De belangrijkste redenen die hiervoor worden gegeven zijn, dat het nieuwbouwhuizen zijn waaraan de eerste tijd geen onderhoud gepleegd hoeft te worden. Slechts twee van deze respondenten geven aan, bewust voor een duurzame woning te kiezen zoals in de Stad van de Zon gebouwd zijn. Dit vanwege het feit dat deze woningen beter zijn voor het milieu en de woonlasten op lange termijn worden terugverdiend.

De overige respondenten hebben geen behoefte om überhaupt te verhuizen, aangezien zij tevreden zijn met hun huidige woning en zien geen reden om naar de Stad van de Zon te verhuizen. Enkele ouderen geven aan dat zij liever naar de kust verhuizen, vanwege de rust, of naar een stadscentrum gezien de nabijheid van de vele voorzieningen.

4.4.2. | DUURZAME AANPASSINGEN WONING

De woningen in Butterhuizen zijn van origine niet duurzaam gebouwd. Er kunnen echter door de bewoners zelf aanpassingen aan de woning zijn gedaan, om de woning toch meer duurzaam te maken. Hierbij kan gedacht worden aan zonnepanelen op het dak, extra isolatie, dubbele beglazing e.d.

7 van de 22 respondenten hebben aangegeven dat zij aanpassingen aan hun woning hebben laten doen, om hun woning meer duurzaam te maken. Slechts twee van deze zeven respondenten hebben zonnepanelen laten plaatsen op hun dak. Drie respondenten hebben een HR- ketel laten plaatsen. De andere respondenten geven aan dat ze voor hardhouten kozijnen hebben gekozen en hebben een opmerking geplaatst over een goed geïsoleerde woning en thermopaneel beglazing. Vrijwel alle woningen die zijn gebouwd in begin jaren 1990 hebben echter deze eigenschappen. Alleen deze respondenten hebben dit specifiek genoemd.

4.4.3 | TEVREDENHEID

Alle ondervraagden zijn tevreden met hun huidige woning. De enige opmerkingen die worden genoemd, zijn dat op den duur de woning ietwat aan de kleine kant gaat worden en dat de oprit iets te klein is. Er worden geen opmerkingen gemaakt in het kader van duurzaamheid.

4.4.4. | STELLING

|| 'Ik ben in de toekomst bereid een meerprijs te betalen voor een duurzame woning'.

Precies de helft van de respondenten zijn het niet eens met de bovenstaande stelling. De argumentatie die hiervoor wordt gegeven is behoorlijk uiteenlopend. Twee respondenten geven aan dat een duurzame woning niet per se duurder hoeft te zijn. Er zijn goedkopere maatregelen om een woning duurzaam te maken wat betekent dat een woning niet perse duurder hoeft te zijn. Een andere respondent geeft aan dat een duurzame woning standaard op de woningmarkt dient te zijn. Daarbij sluit een argumentatie van een ander uit Butterhuizen aan; *'alle nieuwbouwwoningen zijn onderhevig aan een minimumlabel van duurzaamheid en aan de gestelde bouwnormen'*.

Andere respondenten geven aan dat het leven momenteel al duur genoeg is, of dat diegene geen meerprijs wil betalen, aangezien hij of zij van een pensioen geniet.

Twee respondenten hebben kritiek op duurzaamheid in het algemeen. Een van hen geeft aan dat een duurzame woning te politiek getint is. *'Want slechte woningen worden er toch niet*

gebouwd?' In de ogen van deze respondent doet de leefstijl van een persoon ook heel veel. De andere respondent vindt de materie over duurzaamheid nogal overtrokken en hecht er verder geen waarde aan.

De respondenten die het wel eens zijn over de stelling hebben over het algemeen een gelijke mening hierover, namelijk dat op den duur de meerprijs zal worden terugverdiend. Tevens wordt er als argument gebruikt dat het belangrijk is de aarde gezond te houden, aangezien dit belangrijk is voor de toekomst van de (klein)-kinderen en het milieu. Eén respondent geeft aan een duurzame woning te kopen, wanneer het totale financiële plaatje niet negatief is.

4.5. | CONCLUSIE ONDERZOEKRESULTATEN ENQUETE

In dit hoofdstuk zijn de resultaten uit de enquêtes van beide casus omschreven en gepresenteerd. In deze paragraaf worden conclusies getrokken uit het voorgaande om een helder beeld te krijgen wat te overeenkomsten en verschillen zijn tussen de bewoners van de duurzame wijk en de minder duurzame wijk. Hierbij wordt vooral gelet op de mening van de respondenten met betrekking tot duurzaamheid. Is het gedrag van de respondenten uit de Stad van de Zon onderscheidend in relatie tot duurzaamheid, dan de respondenten uit Butterhuizen? Ook worden de specifieke resultaten van beide wijken kort gepresenteerd.

4.5.1. | VERSCHILLEN & OVEREENKOMSTEN

De Stad van de Zon wordt beschreven als een nieuwbouwwijk aan de rand van Zuid-Heerhugowaard. De woningen die hierin zijn gebouwd zijn allemaal duurzaam en dragen op deze manier bij aan een schoner milieu. De woningen zijn voorzien van zonnecollectoren en zijn optimaal geïsoleerd. De eerste woningen zijn in 2003 opgeleverd en voldoen aan de eisen die destijds zijn gesteld in het Bouwbesluit e.d.

Butterhuizen, tevens ook gelegen in Zuid-Heerhugowaard, is een woonwijk die in de begin jaren 1990 is gebouwd. De woningen zijn gebouwd naar het Bouwbesluit en de verordeningen die op dat moment geldend waren. Deze woningen hebben dan ook een hogere EPC dan de woningen in de Stad van de Zon. De oorspronkelijke woningen in Butterhuizen zijn geen duurzame woningen.

Op basis van het algemeen profiel van een wijk verschillen beide casus weinig van elkaar. De Stad van de Zon wordt voornamelijk gekenmerkt door jonge gezinnen met jonge, thuiswonende kinderen. De leeftijdscategorie van de bewoners van deze wijk ligt vooral tussen de 21/40 jaar. Daarentegen kenmerkt Butterhuizen zich vooral ook door veelal gezinnen, maar gezinnen die al in een stabiele periode verkeren en oudere kinderen hebben. De leeftijdscategorie van de bewoners van Butterhuizen ligt vooral tussen de 50/70 jaar.

Uit de enquête is gebleken dat beide casus een ander profiel hebben qua opleidingsniveau. Het grootste aandeel van de respondenten van Butterhuizen hebben een MBO- diploma en relatief minder respondenten met een HBO- diploma, vergeleken met de Stad van de Zon. Het aandeel MBO- en HBO- gediplomeerden zijn in de Stad van de Zon het meest vertegenwoordigd. Relatief weinig respondenten hebben een universitaire graad of een diploma lager dan het MBO. Het verschil in opleidingsniveau is wellicht te verklaren aan de hand van de leeftijdscategorie van de respondenten. Butterhuizen kent een oudere bevolking en zij hebben minder kansen gekregen om te studeren. De Stad van de Zon kent een jongere bevolking, die wellicht meer mogelijkheden ter beschikking hadden op het gebied van studie.

Globaal gezien zijn er weinig verschillen tussen de huishoudens in Butterhuizen en de Stad van de Zon in hoeverre zij rekening houden met het milieu in het dagelijks leven. Iedere respondent houdt namelijk op zijn of haar eigen manier rekening met het milieu. Er zijn verschillen in aspecten waarmee de huishoudens rekening houden. In de Stad van de Zon scoorde vooral de waterbesparende douchekop, de thermostaat lager zetten en de A- label huishoudelijke apparaten, terwijl in Butterhuizen afval sorteren, eigen tassen en thermostaat lager hoger scoorden. De respondenten uit Butterhuizen scoren relatief iets hoger dan de respondenten uit de Stad van de Zon. Het is dus niet te stellen dat de mensen die in een duurzame wijk wonen ook per se meer rekening houden met het milieu.

Wanneer er wordt gekeken naar de redenen waarom het huishouden heeft gekozen voor de huidige woning, zijn in beide casus de antwoorden hetzelfde. Huishoudens vinden de locatie het meest belangrijk bij de koop of huur van de woning. Deze wordt gevolgd door de grootte van de woning. Het is echter wel opmerkelijk dat in de Stad van de Zon het duurzaamheidsaspect weinig invloed heeft bij de koop of huur van een woning. Het blijkt een 'leuke bijkomstigheid' te zijn, maar het was niet de specifieke vraag van de koper of huurder. Uit de enquête is ook gebleken dat bewoners die comfort voorop stellen in de keuze van hun woning, weinig interesse hebben in duurzaamheid. Zij denken namelijk dat dit ten koste gaat van het comfort van hun woning en daarmee hun leven.

Ook op het politieke vlak zijn er relatief weinig verschillen tussen de respondenten van Butterhuizen en de Stad van de Zon. De respondenten uit Butterhuizen hebben op meer verschillende partijen gestemd dan in de Stad van de Zon. Daar is de uitkomst relatief eenzijdig. In beide wijken vormt de VVD de grootste partij. De verwachting was dat de bewoners in een duurzame wijk meer op linkse partijen zou gaan stemmen aangezien deze partijen sterk staan voor duurzaamheid. In de onderzoeksresultaten is dit niet naar voren gekomen. Ook wisten veel respondenten überhaupt niet op welke partij zij zouden stemmen.

4.5.2. | SPECIFIEKE UITKOMSTEN 'DE STAD VAN DE ZON'

De respondenten van de Stad van de Zon moesten zichzelf indelen in de segmenten laag, middel of hoog duurzaam. Bij deze segmentatie is een onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen. Eén man vindt zich niet duurzaam en één man heeft zichzelf ingedeeld in het hoge segment. Het bijzondere is wel dat diegene die zichzelf heeft geplaatst in het hoog duurzamen segment, niet bewust heeft gekozen voor de duurzame woning. Dat was geen reden voor hem. De andere drie mannen schommelen tussen het hoge en lage segment in. Twee vrouwen daarentegen hebben zichzelf ingedeeld in het lage segment. Geen enkele vrouw heeft zichzelf ingedeeld in het segment hoog duurzaam. Dat is een interessante uitkomst, aangezien in het theoretisch kader naar voren was gekomen dat relatief meer vrouwen tot het hoog duurzaam segment behoren. De overige zestien vrouwen behoren tot het middelhoge segment. Zij geven aan dat zij zich bewust zijn van de milieuproblematiek, maar dat het gedrag ten aanzien hiervan verbeterd kan worden. Duurzaamheid staat echter niet centraal in het leven van deze huishoudens.

De enquête is afgesloten met de stelling: *ik leef net zoals mijn woning is bestempeld: duurzaam!* Slechts 7 van de 24 respondenten zijn het eens met deze stelling. Zij vinden de toekomst van volgende generaties belangrijk en proberen zoveel mogelijk rekening te houden met het milieu en gezond te leven. De andere twaalf respondenten zijn het niet eens met de stelling of twijfelen. Zij zijn zich veelal wel bewust van de milieuproblematiek, maar kunnen

hiermee nog meer rekening mee houden. Anderen geven aan dat duurzaamheid geen drijfveer is in het leven en willen leven zoals zij dat voor ogen hebben.

Uit deze uitkomsten blijkt wel dat de respondenten uit de Stad van de Zon geen opvallend gedrag vertonen ten aanzien van duurzaamheid. De meerderheid van de respondenten valt onder het gemiddeld profiel van duurzaamheid. Duurzaamheid beïnvloedt niet hun leven, maar ze proberen er wel enigszins rekening te houden als dit voor handen ligt.

4.5.3. | SPECIFIEKE UITKOMSTEN 'BUTTERHUIZEN'

De bewoners van Butterhuizen hebben over het algemeen geen drang om te verhuizen, aangezien hun woning nog aan hun behoeften en wensen voldoet. Zij zijn tevreden over hun huidige woning. Wanneer de ligging en de grootte van de woning voldoende is, zijn de bewoners over het algemeen tevreden. Kleine aanpassingen aan een woning, kan al gauw voor meer comfort zorgen. Slechts enkelen van de ondervraagden zijn bereid op termijn te verhuizen naar een duurzame woning, gezien het feit dat deze woningen beter zijn voor het milieu en op termijn de kosten worden terugverdiend.

De woningen in Butterhuizen zijn van origine niet duurzaam gebouwd zoals deze anno 2012 zijn omschreven. Het kan zijn dat de huidige bewoners aanpassingen hebben gedaan om de woning meer duurzaam te maken. 7 van de 22 respondenten hebben dit gedaan. Twee van deze respondenten hebben zonnepanelen op het dak geplaatst. De andere heeft een HR-ketel laten plaatsen of heeft de woning goed laten isoleren. Uit de enquête is gebleken dat deze huishoudens, die aanpassingen hebben gedaan aan hun huidige woning om deze duurzamer te krijgen, qua gedrag echter niet erg verschillend zijn van de huishoudens in Butterhuizen die deze aanpassingen aan hun woning niet hebben gedaan. Hun gedrag ten aanzien van het milieu in het dagelijks leven is namelijk hetzelfde.

De enquête voor de bewoners van Butterhuizen is ook afgesloten met een stelling, namelijk: *ik ben in de toekomst bereid een meerprijs te betalen voor een duurzame woning*. De helft van de respondenten zou op termijn een duurzame woning willen kopen, aangezien de investeringskosten op lange termijn worden terugverdiend. Tevens vinden zij dat de woning bijdraagt aan een gezond milieu voor de kinderen en kleinkinderen. De andere helft van de respondenten willen niet per se een duurzame woning. Zij vinden duurzaamheid overtrokken of te politiek getint. Anderen geven aan dat duurzaam niet per se duurder hoeft te zijn en dat duurzaam eigenlijk standaard behoort te zijn bij nieuw te bouwen woningen.

Uit deze specifieke uitkomsten van de wijk Butterhuizen blijkt dat het besef van duurzaamheid wel aanwezig is, maar niet de hoogste prioriteit heeft. Het gedrag ten aanzien van duurzaamheid is vergelijkbaar met de bewoners van de Stad van de Zon. Bij de keuze van een woning blijven de locatie en de grootte van de woning de belangrijkste aspecten. Ook heerst er een gedachte onder een aantal van de respondenten dat duurzaamheid slechts een politiek machtspeletje is.

5. | ALGHELE CONCLUSIE

In dit hoofdstuk worden de conclusies gepresenteerd van deze masterscriptie. Deze conclusie moet tevens antwoord geven op de centrale vraagstelling van het onderzoek. De centrale vraagstelling is:

Is het voor de bewoners van duurzame woningen een bewuste keuze geweest om een duurzame woning te kopen in een grootschalig duurzame wijk en in hoeverre onderscheidt zich het gedrag van huishoudens die wonen in een duurzame woning ten opzichte van vergelijkbare groepen in niet duurzame woningen?

Om antwoord te krijgen op de geformuleerde vraagstelling was het noodzakelijk om zowel literatuuronderzoek te doen als empirisch onderzoek. In het literatuuronderzoek is gezocht naar wetenschappelijke literatuur die het theoretisch kader vormen van deze scriptie. In het empirisch onderzoek is een casestudie gedaan waarin een tweetal casus zijn uitgewerkt. Door middel van een enquête is er naar de achterliggende meningen van de bewoners van beide casus gevraagd. Door het theoretisch kader naast de resultaten te leggen van het veldonderzoek, kunnen er conclusies worden getrokken die antwoord geven op de vraagstelling.

De Stad van de Zon vormt de casus voor de grootschalig duurzame wijk. De wijk is gelegen in Zuid- Heerhugowaard die bestaat uit enkel duurzame woningen. Dit zijn woningen die een A+ label hebben, een EPC van 0,6 of minder en optimaal geïsoleerd zijn. Tevens beschikken vrijwel alle woningen over zonnecollectoren op het dak, zodat de huishoudens zichzelf voorzien van elektriciteit. Op deze manier wordt er nauwelijks gebruik gemaakt van andere hulpbronnen die het milieu kunnen schaden en zo wordt er gewerkt aan beter en schoner milieu voor de toekomst.

Butterhuizen vormt de tweede casus van de scriptie. Dit is een wijk die als minder duurzaam op de kaart staat. Door het gedrag, ten aanzien van duurzaamheid van deze bewoners in kaart te brengen, kan er een vergelijking worden gemaakt tussen een duurzame en een minder duurzame wijk.

| BEWUSTE KEUZE?

De duurzame woningen zoals in de Stad van de Zon moesten destijds op grote schaal verkocht worden en de consument moest afwegen en beslissen of zij in een dergelijke woning wilde wonen. Op basis van hun woonvoorkeuren en behoeften maken zij een keuze welk huis voor hen geschikt is. Dat is een heel normale manier van consumentengedrag, alleen in het kader van deze scriptie is hier het aspect duurzaamheid aan toegevoegd. Heeft duurzaamheid daadwerkelijk een rol gespeeld bij de overweging om de woning in de Stad van de Zon te kopen? In de praktijk is wel gebleken dat dit niet het geval is. Het milieubewustzijn is zeker aanwezig bij de consument, maar als het gaat om het kopen of huren van een woning, blijkt het duurzaamheidsaspect naar de achtergrond te verdwijnen. *'Het is een leuke bijkomstigheid'*, wordt gezegd door een aantal respondenten in de enquête. Wonderlijk is hierbij ook dat degene die zichzelf hoog duurzaam noemt, niet bewust voor de duurzame woning heeft gekozen. Dat was geen reden op dat moment. De grootte en de locatie van de woning blijken toch meer prioriteit te krijgen in het beslissingsproces. Aan duurzaamheid

wordt in het beslissingsproces minder waarde gehecht. De woning moet groot genoeg zijn voor het huishouden, zodat het woongenot optimaal is. Verder moet de woning een gunstige ligging hebben ten opzichte van het werk, scholen, uitvalswegen en het sociale netwerk. Ook blijkt uit het onderzoek dat de respondenten die comfort voorop stellen bij de keuze van hun huis, duurzaamheid minder belangrijk vinden. Zij denken dat duurzaamheid ten koste gaat van het comfort van de woning en daarmee hun leven. Met andere woorden, duurzaamheid komt feitelijk niet in het rijtje voor bij de keuze van een woning. Slechts bij een enkeling bleek duurzaamheid bij de koop een belangrijk aspect te zijn. Wellicht komt dat door het feit dat de Stad van de Zon zo groots is opgezet, dat het haast onmogelijk is dat alle potentiële kopers destijds bewust voor een dergelijke woning hebben gekozen. Er werden zoveel woningen aangeboden, dat wellicht duurzaamheid meteen al naar de achtergrond verdween. De woningen zijn ruim en modern opgezet en zijn op een gunstige locatie gebouwd aan de rand van Heerhugowaard. Dat is waarschijnlijk wat de mensen heeft getrokken! Uit het diepte-interview met de ontwikkelaar is gebleken dat dat het geval is. Heerhugowaard is zich momenteel sterk aan het ontwikkelen en er is genoeg keuze op het gebied van wonen. De Stad van de Zon heeft een gunstige ligging ten opzichte van uitvalswegen en ligt in een mooie omgeving. De ontwikkelaar gaf aan dat de bewoners van de Stad van de Zon hiervoor hebben gekozen en hadden liever geen zonnecollectoren op het dak gehad. De woning is daardoor duurder en duurzaam wonen kan ook op een andere manier worden ingevuld, aldus de ontwikkelaar. De bewoners hebben toch voor de woningen gekozen gezien de andere voordelen van het project. En gezien het feit dat op termijn de investeringskosten met betrekking tot duurzaamheid worden terugverdiend. Met andere woorden, duurzaamheid is in dit geval bij de consument in de schoenen geschoven door middel van een interessant marketingpraatje.

Gezien de leeftijd van de huishoudens die vooral wonen in de Stad van de Zon is het ook niet verwonderlijk dat zij niet bewust hebben gekozen voor een duurzame woning. Uit wetenschappelijk onderzoek is namelijk gebleken dat jonge mensen minder waarde hechten aan duurzaamheid. Zij zijn zich er wel bewust van, maar door de levensfase waarin zij verkeren, krijgt duurzaamheid minder prioriteit. Functionaliteit, gemak en comfort zijn dan belangrijker.

Daar komt bij dat het project 'de Stad van de Zon' een visitekaartje moest zijn voor de rest van Nederland. De gemeente Heerhugowaard kan zich op deze manier eenvoudig profileren als de meest duurzame stad van Nederland. Het project blijkt een politiek spelletje te zijn geweest, waarbij de consument oftewel de specifieke vraag van kopers en huurder, niet centraal heeft gestaan. Het is dan niet zo gek dat duurzaamheid een 'leuke bijkomstigheid' is en dat het gedrag van de huishoudens die in een duurzame woning wonen niet onderscheidend is van huishoudens in minder duurzame woningen.

/ ONDERSCHIEDEND GEDRAG?

Het is een logisch gevolg op basis van het voorgaande, dat het gedrag van de bewoners van de Stad van de Zon niet erg onderscheidend is van het gedrag van bewoners uit een niet duurzame wijk (Butterhuizen). De respondenten in beide wijken houden zich op zijn of haar manier bezig met het milieu. Dat heeft wellicht te maken met interpretatieverschillen die bestaan bij het begrip duurzaamheid. Huishoudens geven bijvoorbeeld aan dat de fiets zoveel mogelijk wordt gepakt in plaats van de auto, terwijl een ander het afval zoveel mogelijk probeert te scheiden. Een ander voorbeeld hiervan is dat iemand in de enquête heeft gezegd dat zij erg veel rekening houdt met het milieu in het dagelijks leven. Zij hangt de was buiten of

binnen op een rek, heeft een waterbesparende douchekop, zet de thermostaat lager wanneer zij gaat slapen of weggaat en probeert zoveel mogelijk op de fiets te doen. Afval scheiden vindt ze onzin, omdat het uiteindelijk toch weer op een bult terecht komt. Dan is er een meneer die ook de enquête heeft ingevuld en zegt ook dat hij ook veel rekening houdt met het milieu in het dagelijks leven. Hij heeft spaarlampen in huis, doet de thermostaat lager en neemt een eigen tas mee als hij boodschappen gaat doen. Beide respondenten vinden dat zij veel rekening houden met het milieu, maar beiden doen ze dat op heel verschillende manieren en hechten waarde aan andere zaken. Het is net wat er voor handen ligt bij die persoon op een bepaald moment. Dit gedrag is daarentegen niet te vergelijken met personen die extreem veel rekening houden met het milieu. Zij consumeren duurzaam. Duurzaamheid is een drijfveer in hun leven. Zij hebben een heel andere interpretatie van duurzaamheid dan die twee mensen die hebben meegedaan in de enquête. Hieruit blijkt wel dat duurzaamheid in gedrag een subjectief karakter heeft en afhankelijk is van hoe iemand het begrip interpreteert en welke invulling daaraan wordt gegeven.

Slechts een paar respondenten geven in de enquête aan weinig rekening te houden met het milieu, aangezien eigen belang en comfort op de eerste plek komen. De resultaten laten tevens zien dat de respondenten uit de Stad van de Zon niet per definitie meer rekening houden met het milieu. In de enquêtes kwam veel naar voren dat men zich wel bewust is van de huidige milieuproblematiek en wat de burger individueel daaraan zou kunnen doen. In de praktijk blijkt de respondenten toch moeite te hebben bepaalde drempels te doorbreken. Wanneer duurzaamheid niet voor het grijpen ligt, houden de respondenten er ook niet constant rekening mee. En dat is in beide wijken hetzelfde. Het is dus niet zo dat de bewoners die wonen in een duurzame woning, zich meer bewust zijn van het milieu en dat zij meer rekening houden met het milieu in het dagelijkse leven.

De bewoners in Butterhuizen die hun woning meer duurzaam hebben gemaakt, zijn qua gedrag niet anders dan de bewoners die geen aanpassingen aan hun woning hebben gedaan. Hieruit blijkt dus ook dat een duurzame woning niet gepaard gaat met duurzaam gedrag.

Ook qua politieke voorkeuren blijken de respondenten uit de Stad van de Zon niet massaal op een linkse partij te stemmen. Integendeel, de VVD is de meest gekozen partij in deze wijk. Een groot aandeel van de respondenten uit de duurzame wijk weet überhaupt niet op welke partij zij gaan stemmen. Terwijl uit het theoretisch kader is gebleken dat mensen die nauw betrokken zijn met duurzaamheid, zich maatschappelijk verantwoord voelen en betrokken zijn bij de wereldgemeenschap. Het is dan opmerkelijk dat men niet zou weten op welke politieke partij er gestemd moet worden.

Er bestaat dus geen relatie tussen een duurzame woning en het duurzame gedrag van het huishouden wat daar op zou (kunnen) volgen. Het milieubewustzijn van de consument is zeker aanwezig, alleen de drempels van duurzaamheid zijn momenteel nog te hoog en kunnen nog moeilijk worden overwonnen door de consument. Andere zaken hebben blijkbaar meer prioriteit en het is lastig om gewoonten van huishoudens te doorbreken. Dus er is nog werk aan de winkel om deze gewoonten te doorbreken en om ervoor te zorgen dat mensen het milieubewustzijn omzetten in duurzaam *gedrag*, dus het daadwerkelijk *doen*! Dit heerst blijkbaar nog niet onder de Nederlanders. Er worden nog teveel producten e.d. aangeboden die minder duurzaam zijn en dat door gemak, geld en tijd toch minder snel wordt gekozen voor duurzaamheid. Duurzaamheid is niet te dwingen van bovenaf, aangezien per persoon de prioriteiten en waarde van duurzaamheid anders is. Duurzaam gedrag moet een gewoonte

worden, maar dat is lastig te doorbreken! Een woning draagt daar op dit moment, anno 2012, niet aan bij.

6. | REFLECTIE

Het is van belang om een kritische blik te werpen op het onderzoek om daar vervolgens van te leren. Wanneer het onderzoek opnieuw gedaan zou moeten worden, zou de aanpak vergelijkbaar zijn zoals die nu is. Wel zou ik proberen de respons van de enquêtes hoger te krijgen. De respons van de enquêtes is in deze scriptie relatief laag en dat bemoeilijkt enigszins de generaliseerbaarheid van de resultaten. De enquêtes die voor deze scriptie zijn verspreid, zijn in de brievenbussen gegooid en het blijkt dan dat er weinig 'gevoel' is bij de enquêtes. De enquêtes verdwijnen dan al snel tussen het oud papier en worden vervolgens niet ingevuld. Toen ik persoonlijk de enquêtes ging afnemen in de Stad van de Zon bleken de bewoners veel enthousiaster te zijn, aangezien ze er een gezicht bij zagen en dat heeft veel meer vruchten afgeworpen. In toekomst zou ik dat weer doen als de situatie zich voor zou doen.

Tevens zou ik ook in gesprek willen gaan met huishoudens die *echt* duurzaam leven. Hoe leven deze mensen precies? Hoe staan zij in het leven? En hoe wonen zij en hoe hebben zij de keuze gemaakt voor hun huidige woning? Op deze manier kan ik een betere en preciezere vergelijking maken met wat duurzaam gedrag nu precies is en wat niet en welke keuzes deze huishoudens maken bij het kopen of huren van een duurzame woning.

Een ander punt van aandacht tijdens het proces van schrijven van de scriptie is het oog op de planning. Ik heb er in mijn ogen te lang over gedaan en voor de volgende keer zijn strakkere deadlines voor mij belangrijk. Zo blijf je gemotiveerd en alert. Ik heb tijdens het schrijven van deze scriptie teveel tussendoor gewerkt, waardoor ik niet lang achter elkaar bezig kon zijn met de scriptie. Hierdoor moest ik me steeds opnieuw inlezen en dat kostte erg veel tijd.

| REFERENTIELIJST

Beckers, T.A.M. & Harkink, E.W.F.P.M. & Ingen, van. E.J. & Lampert, M.A. & Lelij, van der. B. & Ossenbruggen, van. R. (2004) *Maatschappelijke waardering van duurzame ontwikkeling. Achtergrondrapport bij de Duurzaamheidverkenning*. RIVM: Bilthoven.

Blijie, B. & Hulle, van. R. & Poulus, C. & Til, van. R.J. & Gopal, K. (2009) *Het inkleuren van voorkeuren, de woonconsument bekend. WoOn module Consumentengedrag*. Den Haag: VROM - NEPROM

Coppens, A. & Oosterlynck, S. (2008) *Leefstijlbenaderingen en gedrag*. Heverlee: Steunpunt Ruimte en Wonen.

Dunlap, R. (1975) *The impact of political orientation on environmental attitudes and actions*. *Environment and Behavior*, No.7, p. 428–453

Eagly, A. (1987) *Sex Differences In Social Behavior: A Social Role Interpretation*. Earlbaum: Hillsdale, NJ.

Gilg, A. & Barr, S. & Ford, N. (2005) *Green consumption or sustainable lifestyles? Identifying the sustainable consumer*. *Futures*, No.37, p. 481-504

Griess, B.J. (2009) *De waardering van een energiezuinige woning*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Hallin, P. (1995) *Environmental concern and environmental behaviour in Foley, a small town in Minnesota*. *Environmental and Behavior*, No.27, p. 558–578

Jackson, T. (2005) *Live Better by Consuming Less? Is there a 'Double Dividend' in sustainable consumption?* *Journal of Industrial Ecology*. Vol. 9, No. 1-2, p.19-36

Jongbloed, T. (2004) *Energiezuinige nieuwbouw: een geval van koehandel? Een speltheoretisch onderzoek naar de succesfactoren van nieuwbouwprojecten met energiezuinige woningen*. Delft: Technische Universiteit Delft

Karsten, L. (2007) *Housing as a Way of Life: Towards an Understanding of Middle- Class Families' preference for an Urban Residential Location*. *Housing Studies*. Vol. 22, No. 1, p.83-98.

Koyck, L. M. (2006) *De empirische betekenis van de theorie van het consumentengedrag*. *De Economist*. Volume 1/ 1852 – Volume 159/ 2011

Lemonick, M. (2009) *TOP 10 Myths about Sustainability*. *Scientific American Special Edition; Mar2009 Special Edition*, Vol. 19 Issue 1, p.40-45

Levy, D. e.a. (2007) *Influences and Emotions: Exploring Family Decision-making Processes when Buying a House*. *Housing Studies*, Vol. 23, No. 2, p. 271–289.

Maliene, V. & Malys, N. (2009) *High- quality housing: A key issue in delivering sustainable communities*. Building and Environment, No. 44, p. 426-430

Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2011) *Agenda duurzaamheid; een groene groei-strategie voor Nederland*. Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

NIROV (2011) *Jaarplan 2011*. Samen ruimte maken. Den Haag: NIROV

Nijhoff, M. (2010) *Duurzame gebiedsontwikkeling. Een structurerend procesmodel voor een duurzame toekomst*. Eindhoven: Technische universiteit van Eindhoven.

NOVEM (2009) *Gebruikershandleiding voor ramen met HR++ glas*. Sittard: NOVEM

OECD (2002) *Policies to Promote Sustainable Consumption: An Overview*, ENV/EPOC /WPNEP(2001)18/FINAL, Paris: OECD

Olli, E. & Grendstad, D., Wollebark, D. (2001) *Correlates of environmental behaviors: bringing back social context*. Environment and Behavior, No.33, p. 181–208

O’Riordan, T. (2006) *Sustainable Consumption*. Environment; Vol. 48 Issue 8, 1p.

Priemus, H. (2004) *How to make housing sustainable? The Dutch experience*. Environment and Planning B: Planning and Design, Vol. 32, p. 5-19

Ree, van der. B. (2011) *Trias Ecologica: toe aan groot onderhoud?* Driebergen: Primum

RMNO (2004) *Advies demografie en leefstijlen. Over migratie, segregatie en leefstijlen*. Den Haag: RMNO

Roberts, J. (1996) *Green consumers in the 1990's: profile and implications for advertising*. Journal of Business Research, No,36, p. 217–231

Sanne, C. (2002) *Willing consumers-or locked-in? Policies for a sustainable consumption*. Ecological Economics, No.42, p. 273–287

Seyfang, G. (2004) *Consuming Values and Contested Cultures: A Critical Analysis of the UK Strategy for Sustainable Consumption and Production*. Review of Social Economy, 62:3, p. 323-338.

Spaargaren, G. (1994) *Duurzame leefstijlen en – consumptiepatronen*. Opvattingen over de beïnvloeding van ‘milieu’ gedrag in wetenschap en beleid. Tijdschrift voor de sociologie. Volume 15, nr. 2.

Vlek, C.A.J.; Rooijers, A.J.; Steg, E.M. (1999) *Duurzaam Consumeren: meer kwaliteit van leven met minder materiaal? Ontwikkeling van een model voor onderzoek en beleid*. Ministerie van VROM, Den Haag.

WCED (1987) *Our Common Future*. World Commission on Environment and Development, Oxford: Oxford University Press

Wieringa, B. & Raaij, van. W.F. (1987) *Consumentengedrag. Theorie, analyse & toepassingen*. Leiden/ Antwerpen: H.E. Stenfert Kroese B.V.

| WEBSITES

Agentschap NL

< <http://www.agentschapnl.nl/onderwerp/warmte-koude-opslag> > [Bezocht op 2 oktober 2011]

< <http://www.agentschapnl.nl/content/energie-prestatie-op-locatie-epl-gebiedsontwikkeling> > [Bezocht op 8 september 2011]

Cees Bakker

< <http://www.ceesbakker.nl> > [Bezocht op 15 oktober 2011]

Energielabel

< <http://www.energielabel.nl> > [Bezocht op 8 september 2011]

Huizenzoeker

< <http://www.huizenzoeker.nl/wijkinformatie/noord-holland/heerhugowaard/stad-van-de-zon/> > [Bezocht op 15 september 2011]

Gemeente Heerhugowaard

< <http://www.heerhugowaard.nl/Inwoners/Projecten-1/Nieuwbouwprojecten/Stad-van-de-Zon.htm> > [Bezocht op 6 augustus 2011]

Rijksoverheid

< <http://www.lente-akkoord.nl/kennis/theorie/> > [Bezocht op 6 september 2011]

< <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/vragen-en-antwoorden/wat-is-de-energieprestatiecoefficient-epc.html> > [Bezocht op 8 september 2011]

< <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/energiebesparing/vraag-en-antwoord/hoe-kan-ik-duurzaam-consumeren.html> > [Bezocht op 27 november 2011]

Statline

< <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70904NED&D1=2-3,9,12-16,22-25,47,49-50,91,100,103-105&D2=7050,7060&D3=a&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T> > [Bezocht op 19 maart 2012]

Van Dale

< <http://www.vandale.nl> > [Bezocht op 25 juli 2011]

Woningbouwwijzer

< http://www.woningbouwwijzer.nl/duurzaam_bouwen.html > [Bezocht op 2 oktober 2011]

4GreenEnergy2

< <http://www.biogas.nl> > [Bezocht op 2 oktober 2011]

| AFBEELDINGEN

Afbeelding voorkant scriptie

- *Dura Vermeer Infrastructuur*,
<http://www.duravermeerinfrastructuur.nl/bedrijf/449/mvo-duurzaamheid> [Bezocht op 28 maart 2012]

Kaart 3.1. :

- *NVM*, <http://www.taxatietopper.nl/?onderdeel=regio> [Bezocht op 10 januari 2012]

Kaart 3.2.:

- *Gemeente Heerhugowaard*, <http://www.heerhugowaard.nl/Inwoners/Projecten-1/Wonen.htm> [Bezocht op 10 januari 2012]

| BIJLAGE 1 – *duurzaamheidsagenda oktober 2011*

De focus van de overheid ligt op de volgende speerpunten en acties:

Speerpunten	Acties
<i>Grondstoffen en productketens</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Efficiënt gebruik van grondstoffen - Biobased economy en verduurzaming biomassa - Verduurzaming internationale handelsketens - Duurzaam bouwen
<i>Duurzaam water- en landgebruik</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Duurzaam water- en landbeheer in internationale samenwerking - Topsector Water benut marktkansen - Waarderen van ecosysteemdiensten - Duurzaam omgaan met bodem- en water
<i>Voedsel</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Verduurzaming van de landbouw - Verduurzaming van de veehouderij - Voedselzekerheid - Duurzame voedselsystemen - Verduurzaming Europees landbouw- en visserijbeleid - Transparantie in de voedselketen en voedselverspilling
<i>Klimaat en Energie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Internationale klimaatagenda - Nationale Routekaart Klimaat 2050 - Lokale Klimaat Agenda - Decentrale duurzame energieopwekking - Groen gas - Energiebesparing gebouwde omgeving
<i>Mobiliteit</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Elektrisch rijden - Duurzaam weg- en spoorvervoer - Duurzame luchtvaart - Duurzame scheepvaart
<i>Speerpuntoverstijgende acties</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Wegnemen belemmeringen regelgeving - Kennis en innovatie voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en transparantie - Inzetten marktpositie en bedrijfsvoering overheid - Rio + 20: internationale inzet op het gebied van duurzaamheid - Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling

Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2011), p1 - 2

| BIJLAGE 2 – vragenlijst casus ‘Stad van de Zon’

|| WONEN & GEDRAG

Aan de inwoners van de Stad van de Zon,

Wonen doet iedereen in Nederland. Iedereen woont op zijn of haar eigen manier. Ieder huishouden heeft verschillende woonvoorkeuren en verschillende huishoudsituaties. Bij het kopen van een woning spelen veel zaken een rol: gevoel, inkomen, maar ook de omgeving en de technische aspecten van een woning. Deze invloeden en hoe dit eventueel uw keuze voor uw woning heeft beïnvloed staat centraal bij mijn onderzoek welke ik uitvoer in het kader van mijn afstudeerscriptie van de masteropleiding Vastgoedkunde aan de Universiteit van Groningen.

Om informatie voor dit onderzoek te verzamelen, zijn deze enquêtes van essentieel belang. De woonwijk de Stad van de Zon in Heerhugowaard is namelijk mijn onderzoeksgebied. De antwoorden op de vragen zorgen voor een belangrijke input van het onderzoek. Met deze informatie wordt zorgvuldig en vertrouwelijk mee omgegaan. Voor eventuele verdere informatie kunt u contact opnemen met mijn scriptiebegeleider aan de RuG, mw. dr. A.E. Brouwer (a.e.brouwer@rug.nl).

Wanneer u de enquête hebt ingevuld, kunt u deze deponeren in de daarvoor bestemde doos bij de servicebalie van de Albert Heijn aan de Roze Flamingo 98. Deze winkel is iedere dag geopend van 8:00h tot 21:00h. Vrijdag 4 februari a.s. kom ik de enquêtes ophalen, zodat de gegevens verwerkt kunnen worden.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Esther Moeke

Masterstudent Vastgoedkunde, Rijksuniversiteit Groningen.

|| ACHTERGROND

Geslacht: Man/Vrouw (doorhalen wat niet van toepassing is)

Wat is uw leeftijd?

_____ jaar.

Wat is uw gezinssamenstelling?

- Eenpersoonshuishouden
- Huishouden met thuiswonende kinderen
- Huishouden met niet- thuiswonende kinderen
- Huishouden zonder kinderen

Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Middelbaar onderwijs
- Lager beroepsonderwijs

- Middelbaar beroepsonderwijs
- Hoger beroepsonderwijs
- Wetenschappelijk Onderwijs

In welke inkomensklasse bevindt uw huishouden zich? (de bedragen die hieronder gegeven zijn, zijn de netto inkomsten per maand van u en uw eventuele partner samen)

- €0 - €1.000
- €1.000 – €2.000
- €2.000 - €3.000
- €3.000 - €4.000
- €4.000 - €5.000
- > €5.000
- Geen antwoord

Sinds wanneer woont u in uw huidige woning?

Jaartal: _____

Woont u in een koop- of in een huurwoning?

|| ONDERZOEKGEGEVENS

1. Vink uit onderstaande lijst aan, waar u rekening mee houdt in het dagelijks leven (u kunt meerdere antwoorden aankruisen):

- Ik droog mijn was buiten of op rek binnen
- Ik zet na gebruik de tv van de stand-by af
- Mijn lampen in huis hebben spaarlampen
- Ik sorteer mijn afval; glas, gft, papier, restafval en plastic e.d.
- Ik gebruik papieren tassen i.p.v. plastic tassen
- Ik rijd in een energiezuinige auto, zoals een Toyota Prius
- Wanneer ik weg ga, doe ik de thermostaat van de verwarming lager
- Mijn douchekop is waterbesparend
- Mijn elektronische apparaten zoals de wasmachine e.d. hebben minimaal een A- label
- Ik houd met geen van bovenstaande aspecten rekening in het dagelijks leven

2. De woningen in uw woonwijk zijn allemaal duurzame woningen. Is dit feit voor u een reden geweest om uw huidige huis te kopen of te huren? Waarom?

3. Welk aspect vond u het meest belangrijk bij het kopen of huren van uw huidige woning? De ligging, grootte van de woning, de technische kwaliteit, de architectuur of iets anders?

Er bestaan drie segmenten van duurzaamheid, te noemen de laag, middelhoog en de hoog duurzamen. De laag duurzamen worden gekenmerkt door het leven in het hier en nu, houdt erg van gemak, eigen belang staat centraal, materialistisch en is niet bezorgd over het milieu. De middelhoge en hoog duurzamen hebben dezelfde mentaliteit; zij zijn bezorgd over het milieu, wil milieubewust leven, gehecht aan maatschappelijke verantwoordelijkheid van bedrijven, betrokken bij de buurt en heeft verantwoordelijkheidsgevoel voor de maatschappij. De hoog duurzamen willen daarnaast milieuvriendelijk consumeren, meer betalen voor milieuvriendelijke producten en zijn betrokken bij de wereldgemeenschap.

4. Als u zichzelf zou moeten indelen in een van deze drie segmenten, waar voelt u zich dan het meeste thuis? Waarom heeft u zichzelf in deze categorie geplaatst?

5. Vindt u van uzelf dat u in het dagelijks leven rekening houdt met het milieu? Zo ja, op welke manier?

6. Als er nu verkiezingen zouden zijn in Nederland, op welke politieke partij zou u dan stemmen?

7. Bent u het eens of oneens met onderstaande stelling? En waarom?
'Ik leef net zoals mijn woning is bestempeld: duurzaam!'

Einde vragen

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING!

Vindt u dit onderwerp interessant en kunt u nog meer vertellen over uw woning en het gedrag hierbij in de vorm van een interview? Zou u dan uw email- adres hieronder willen noteren, zodat ik contact met u op kan nemen. Alvast bedankt!

Naam: _____

E-mail: _____

| BIJLAGE 3– vragenlijst casus ‘Butterhuizen’

|| WONEN & GEDRAG

Aan de inwoners van Butterhuizen,

Wonen doet iedereen in Nederland. Iedereen woont op zijn of haar eigen manier. Ieder huishouden heeft verschillende woonvoorkeuren en verschillende huishoudsituaties. Bij het kopen van een woning spelen veel zaken een rol: gevoel, inkomen, maar ook de omgeving en de technische aspecten van een woning. Deze invloeden en hoe dit eventueel uw keuze voor uw woning heeft beïnvloed staat centraal bij mijn onderzoek welke ik uitvoer in het kader van mijn afstudeerscriptie van de masteropleiding Vastgoedkunde aan de Universiteit van Groningen.

Om informatie voor dit onderzoek te verzamelen, zijn deze enquêtes van essentieel belang.

De woonwijk Butterhuizen in Heerhugowaard is namelijk mijn onderzoeksgebied.

De antwoorden op de vragen zorgen voor een belangrijke input van het onderzoek. Met deze informatie wordt zorgvuldig en vertrouwelijk mee omgegaan. Voor eventuele verdere informatie kunt u contact opnemen met mijn scriptiebegeleider aan de RuG, mw. dr. A.E. Brouwer (a.e.brouwer@rug.nl).

Wanneer u de enquête hebt ingevuld, kunt u deze deponeren in de daarvoor bestemde doos bij de servicebalie van de Albert Heijn aan de Roze Flamingo 98. Deze winkel is iedere dag geopend van 8:00h tot 21:00h. Vrijdag 4 februari a.s. kom ik de enquêtes ophalen, zodat de gegevens verwerkt kunnen worden.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Esther Moeke

Masterstudent Vastgoedkunde, Rijksuniversiteit Groningen.

|| ACHTERGROND

Geslacht: Man/Vrouw (doorhalen wat niet van toepassing is)

Wat is uw leeftijd?

_____ jaar.

Wat is uw gezinssamenstelling?

- Eenpersoonshuishouden
- Huishouden met thuiswonende kinderen
- Huishouden met niet- thuiswonende kinderen
- Huishouden zonder kinderen

Wat is uw hoogst behaalde diploma?

- Middelbaar onderwijs
- Lager beroepsonderwijs

- Middelbaar beroepsonderwijs
- Hoger beroepsonderwijs
- Wetenschappelijk Onderwijs

In welke inkomensklasse bevindt uw huishouden zich? (de bedragen die hieronder gegeven zijn, zijn de netto inkomsten per maand van u en uw eventuele partner samen)

- €0 - €1.000
- €1.000 – €2.000
- €2.000 - €3.000
- €3.000 - €4.000
- €4.000 - €5.000
- > €5.000
- Geen antwoord

Sinds wanneer woont u in uw huidige woning?

Jaartal: _____

Woont u in een huur- of in een koopwoning?

|| ONDERZOEKGEGEVENS

1. Stel dat u er voor zou kiezen om nu te gaan verhuizen. Zou u dan voor een nieuwbouw woning kiezen zoals deze zijn gebouwd in de wijk de Stad van de Zon in Heerhugowaard? Waarom wel of waarom niet?

2. Welk aspect vond u het meest belangrijk bij het kopen of huren van uw huidige woning? De ligging, grootte van de woning, de technische kwaliteit, de architectuur of iets anders?

3. Zijn er aan uw huidige woning aanpassingen gedaan om uw woning meer duurzaam te maken? Zo ja, wat zijn er dan voor aanpassingen gedaan?

4. Bent u tevreden met uw huidige woning? Waarom wel of waarom niet?

5. Vink uit onderstaande lijst aan, waar u rekening mee houdt in het dagelijks leven (u kunt meerdere antwoorden aankruisen):

- Ik droog mijn was buiten of op rek binnen
- Ik zet na gebruik de tv van de stand-by af
- Ik gebruik spaarlampen in huis
- Ik sorteer mijn afval; glas, gft, papier, restafval en plastic e.d.
- Ik gebruik eigen tassen i.p.v. plasticassen van de winkel
- Ik rijd in een energiezuinige auto, zoals een Toyota Prius
- Wanneer ik weg ga, doe ik de thermostaat van de verwarming lager
- Mijn douchekop is waterbesparend
- Mijn elektronische apparaten zoals de wasmachine e.d. hebben minimaal een A- label
- Ik houd met geen van bovenstaande aspecten rekening in het dagelijks leven

6. Vindt u van uzelf dat u in het dagelijks leven rekening houdt met het milieu? Zo ja, op welke manier?

7. Als er nu verkiezingen zouden zijn in Nederland, op welke politieke partij zou u dan stemmen?

8. Bent u het eens of oneens met onderstaande stelling? En waarom?

'Ik ben in de toekomst bereid een meerprijs te betalen voor een duurzame woning'.

Einde vragen

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING!

Vindt u dit onderwerp interessant en kunt u nog meer vertellen over uw woning en het gedrag hierbij in de vorm van een interview? Zou u dan uw email- adres hieronder willen noteren, zodat ik contact met u op kan nemen. Alvast bedankt!

Naam: _____

E-mail: _____

| BIJLAGE 4 – *vragenlijst semi gestructureerd interview*

| | DIEPTE INTERVIEW

In het kader van mijn afstudeerscriptie neem ik een diepte interview af met dhr. X van Koppen Vastgoed te Heerhugowaard. Dit bedrijf is betrokken bij de bouw van de duurzame woningen in de Stad van de Zon, een van de casus van de scriptie.

Het gesprek zal worden opgenomen middels een recorder en er zal zorgvuldig en vertrouwelijk met de informatie worden omgegaan. De vragen die hieronder zijn geformuleerd zijn vragen die in ieder geval belangrijk zijn. Er zal natuurlijk in het gesprek ook sprake zijn van ‘doorvragen’ en er zullen wellicht nog vragen worden toegevoegd.

Datum interview: dinsdag 17 april 2012

Tijd: 14:00h

Locatie: Icoonwoning, Kervel 7 te Heerhugowaard

Aan het begin van een diepte interview is ‘face sheet’ (Bryman, 2008, p. 442) van de ondervraagde van belang. Hieronder valt alle algemene informatie van de persoon. Dit is belangrijk aangezien op deze manier de ondervraagde in een bepaalde context kan worden geplaatst.

Naam:

Leeftijd:

Geslacht:

Werkzaam bij:

De organisatie waarbij u werkt is druk bezig met duurzaamheid, gezien de meet- en demonstratiewoning welke bedoeld is voor onderzoek. *Hoe definieert uw organisatie duurzaamheid precies? Staat u achter deze definitie, waarom wel of waarom niet? Wanneer is een woning duurzaam in uw ogen?*

Functie binnen de organisatie:

Hoe lang werkzaam binnen deze organisatie:

Ik vertel meneer wie ik precies ben, welke studie ik momenteel doe en in welke fase ik mij van deze studie bevindt. Daarna zal ik mijn scriptie gaan toelichten en kort en bondig mijn onderzoeksresultaten aan meneer presenteren.

Met welk idee is de Stad van de Zon precies opgezet?

Vindt u het opmerkelijk dat er geen relatie bestaat tussen een duurzame woning en het gedrag van de huishoudens hierbij?

Waarom vindt u dat wel of niet opmerkelijk?

Wat was uw verwachting hierin en had u hier überhaupt een verwachting bij?

Uit mijn onderzoek is gebleken dat locatie en woninggrootte in de Stad van de Zon toch meer voorkeur hebben gekregen bij de keuze van de woning dan bijvoorbeeld duurzaamheid. Waarom volgens u? Komt dit door de grootschaligheid van het project?

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat Nederlanders ten opzichte van bewoners van andere Europese landen een relatief hoog milieubewustzijn hebben. Toch heeft iedereen een eigen interpretatie van duurzaamheid en het gedrag hierna. Ook is het besef wel aanwezig, maar dat is het dan ook. *Hoe denkt u dat dat komt? En hoe zou dat kunnen verbeteren in de toekomst?*

En als u naar uzelf kijkt in het dagelijks leven, vindt u duurzaamheid dan belangrijk? En zou u zelf kiezen voor een duurzame woning of bezit u al een dergelijke woning? En hoe houdt u rekening in het dagelijks leven met het milieu?

Is de Stad van de Zon tot stand gekomen omdat er veel vraag was naar duurzame woningen? Of is dit een eigen initiatief geweest van de gemeente of een ontwikkelende partij? Is het project dus vraaggestuurd of aanbodgestuurd?

Bent u tevreden over het concept van de Stad van de Zon? Waarom wel of waarom niet?

Is de duurzame woning zoals in de Stad van de Zon de toekomst voor de rest van Nederland volgens u?

Meneer, hartelijk dank voor uw medewerking voor dit interview.

| NASLAGWERK

Bryman, A. (2008) *Social Research Methods*. Third Edition. Oxford: University Press.